Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 74 (12164) 1983 чылдың март 30, среда | 1925 чылда үндезилеттинген | Өртээ 3 коп.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунда

КҮҮСЕЛДЕНИ ЧЕДИП АЛЫР

Дүүн Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң хуралы болуп эрткен. Аңаа «Агаарның арыг болурун камгалаар дугайында хоойлуну сагыыр талазы-биле улус депутаттарының Кызыл хоорай Совединиң ажылының дугайында», «СЭКП ТК-ның ноябрь (1982 ч.) Пленумунуң шиитпирлеринге дүүштүр куш-ажылдың болгаш будүрүлгениң сагылга-чурумун быжыглаар талазы-биле Каа-Хем районда «Совет Тыва» совхозтуң администрациязының ажылының дугайында» болгаш өске-даа айтырыгларны чугаалашкан.

Хуралды Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы М. К. МЕНДУМЕ даргалап эрттирген.

Агаарның арыг болурун камгалаар дугайында хоойлуну сагыыр талазы-биле улус депутаттарының Кызыл хоорай Совединиң күүскому, министерстволар болгаш ведомстволар, ол ышкаш хоорайның будүрүлгелери база организацияларының агаар камгалалының дугайында хоойлуну сагыыр талазы-биле чамдык ажылдарны кылып чоруткан дээрэни республиканың Дээди Совединиң Президиумунуң демдеглээн. Кызылдың төп электр станциязының чылыдылга күчүлерин улгаттырганындан, № 2 чылыдылга магистралын ажыглалга кииргенинден, төп одалга системазынче чамдык черлерни шилчиткеш, оларның котельнаяларын хаттаныпдан, а ол ышкаш одаар чүүлдү камналгалыг чарыгдап турарындан Кызыл хоорайның агаары элээн арыг апарган.

Кудумчуларны чаагайжыдар, тротуарларны болгаш скверлерни кылыр талазы-биле элээн ажылдар соолгуде кылдыңган. Ол соруглаларга чыл санында 1,5 мидлион рубльди шингээдип ап турар. Хоорай девискээрин аштаар, тарымал ыяштарны сүтгарар, доозунуг кудумчуларга сүтгарар талазы-биле ажыл экижээн.

Агаарның арыг болурун камгалаар дугайында хоойлуну сагыыр талазы-биле улус депутаттарының хоорай Совединиң күүскому комитединиң ажылында четпестер болгаш чедир кылдынмаан чүүлдер бар дээрзин Президиум айыткан.

Агаарның ыштыг чоруу амдаа улуг болуп артышаан. Ол айтырыгны хоорай Совединиң күүскому сессияларга болгаш күүском хуралдарына ховар чугаалажып, ону шиитпирлээрде депутаттарны, доктаамал комиссияларны, хөй-ниитин организацияларның хоорайның чурттакчыларын эвээш киришкиннерин турар дээрзин ацаа айыткан.

«Тыва коммунэнергонуң», «Тудуг кезектери» комбинаттың, Телевидение болгаш радиодамчыдылга комитединиң, эът комбинадының, № 3 АТБ-ның, туувйбу заводунуң, ишпо заводунуң болгаш өскедаа будүрүлгелериниң удуртукчуларындан Агаар камгалалының дугайында хоойлуну ажыктың бедидер, куш-ажылдың болгаш будүрүлгениң сагылга-чурумун быжыглаар талазы-биле чамдык черлерни шилчиткеш, оларның котельнаяларын хаттаныпдан, а ол ышкаш одаар чүүлдү камналгалыг чарыгдап турарындан Кызыл хоорайның агаары элээн арыг апарган.

Кудумчуларны чаагайжыдар, тротуарларны болгаш скверлерни кылыр талазы-биле элээн ажылдар соолгуде кылдыңган. Ол соруглаларга чыл санында 1,5 мидлион рубльди шингээдип ап турар. Хоорай девискээрин аштаар, тарымал ыяштарны сүтгарар, доозунуг кудумчуларга сүтгарар талазы-биле ажыл экижээн.

Агаарның арыг болурун камгалаар дугайында хоойлуну сагыыр талазы-биле улус депутаттарының хоорай Совединиң күүскому комитединиң ажылында четпестер болгаш чедир кылдынмаан чүүлдер бар дээрзин Президиум айыткан.

Агаарның ыштыг чоруу амдаа улуг болуп артышаан. Ол айтырыгны хоорай Совединиң күүскому сессияларга болгаш күүском хуралдарына ховар чугаалажып, ону шиитпирлээрде депутаттарны, доктаамал комиссияларны, хөй-ниитин организацияларның хоорайның чурттакчыларын эвээш киришкиннерин турар дээрзин ацаа айыткан.

«Тыва коммунэнергонуң», «Тудуг кезектери» комбинаттың, Телевидение болгаш радиодамчыдылга комитединиң, эът комбинадының, № 3 АТБ-ның, туувйбу заводунуң, ишпо заводунуң болгаш өскедаа будүрүлгелериниң удуртукчуларындан Агаар камгалалының дугайында хоойлуну сагыыр талазы-биле чамдык ажылдарны кылып чоруткан дээрэни республиканың Дээди Совединиң Президиумунуң демдеглээн. Кызылдың төп электр станциязының чылыдылга күчүлерин улгаттырганындан, № 2 чылыдылга магистралын ажыглалга кииргенинден, төп одалга системазынче

Партийжи амыдырал: ажылдың стили

КОЛЛЕКТИВТИҢ КҮЖҮ

Кызылдың автосептелге заводу — улуг будүрүлгелерниң бирээзи. Он бирги беш чылдың шалыпчы эдлчээнде ажылдап турар ол күш-ажылчы коллективтиң дайынчы өзээ — партия организациязы СЭКП ТК-ның ноябрь (1982 ч.) Пленумунуң шиитпирлериниге дүүштүр сагылга-чурум айтырыын ханызы-биле көрүп, техниктиг депшилге, будүрүлгенин ажыктыын, күш-ажылдың будүрүкчүлүүн, продукцияның шынарын бедидер дээш демисел — заводтүн ажыл-чорудулгазында кол утланыышкын болдуруп турар.

— Сеелгү чылдарда СЭКП ТК-ның болгаш Совет чазактың доктаалдарың күүсеәр талазы-биле хемчеглерни ажылдап кылыры бисте чаңчыл апарган — деп, заводта партбюро секретары Е. Н. Балабанова чугаалаан, алдэн каш план хемчеглерин көргүстүү. Оларды заводтуң дирекциязы, профвидел комители-биле дүгүржулга ёзугаар ажылдап кылгаш, партбюроның хуралынга бадылаан. Харыысалгалыг кижилерни, күүсеәр хүүсаалардың толараткан болду. Бо чорук күш-ажылчы коллективке организаторлуг ажылды идепкейжидеринге, күүсекчи сагылга-чурумну, шиитпирлер күүселдези дээш харыысалганы бээдиринге дузалап турар.

Чижээ, СЭКП ТК-ның ноябрь (1982 ч.) Пленумунуң шиитпирлеринге болгаш ацаа СЭКП ТК-ның Чиигизе еекретары эш Ю. В. Андроповтуң айтышкынындарынга дүүштүр боттандырар хемчеглериниң планын администрация, партбюро болгаш профвидел комители тургускан. Пленумунуң айтышкынларынга дүүштүр чорутса чогуур ажыл-херекти, заводта бар четпестерни шүүштүрүп көргеп. Ап чорудар хемчеглериниң планында мындыг пунктулар бар: коллективте чурум чок ег-бүлелерни дандылап, оларны доктаамал кичэнгейге алыр болгаш оларның корум-чурумунуң, ажыл, амыдралга хамаарылгазын экижилер, бо талазы-биле Л. Н. Ивлева, А. П. Цедванова, Л. М. Емельянова одар составтыг комиссияны бадылаан, херээжеңнер чөвүлелиниң, профвидел комитединиң, профилактика чөвүлелиниң, улусчу контроль болгуунүң коллективте күш-ажылдың сагылга-чурумунуң, хөй-ниитиниң корум-чурумунуң үреҥилери-биле демиселге кирбилгезин идепкейжидер.

Корум-чурум чок ог-бүлелерни профвидел комитеди, кадр киллизи, херээжеңнер болгаш профилактика чөвүлелдери партия организациязының удуртулгазы-биле учётка алган. Ындыг ог-бүлелерге активчилер барып, оларның амыдыралының байдалын, уруг-дарыының өөредилгезин, кижизидилгезин сонуургап көрүп, чогуур хемчеглерни ап турар. Арагалаарынга суйдулуг чамдык ажылчынарның сагылга-чурумун хайгаарап, нарколог эмчилерни, ёске-дээ специалистерни коллективке чалап, кижизидилге ажылын күштелдирген.

Бо чылдың январьда ажылчын Л. А. Куличеваның ог-бүлезинде байдалды активчилер хынаан. Бажың ишти кирлиг, эмге-сексе чок, чаш уруглуг хирезинде январьның соок эртенинде печказын-безин одаваан, соок, ег-нүүн херээжеңи ээзи көрүштүг эвес орган. Ол бүгүнү херээжеңнер чөвүлелинге шыңгыы чугаалажып, ийи уругнуң иези Л. А. Куличеваның арагалаашкынга сундулуг чорууп шыңгыы көргеннер болгаш оон ог-бүдезин хайгаарал алган. Амгы үеде ыында байдал экижээн, ук херээжеңи ажыл-ижинн уламчылап турар.

Күш-ажылдың сагылга-чурумун быжыглаар дээш партия организациязы түүс кижилер-биле ажылды идепкейжиткен. Ажыл шагы үскеннерни түскай кыдыраашка демдеглеп «Олар күш-ажылдың сагылга-чурумун үреэр» деп шоодуглуг хуудуска ыяттыр чуруур. Ону чыл тоңчүзүнде түннеп, кым, чеже шак үскенин, каш удаа шоодуглуг хуудуска чуруткының коллективже көзүлдүр азар. Кижизидилге ажылынга ол база дээштинг.

Бо чылдың январьда 29, февральда 35 хүнүң ажыл шагы заводка үзүлген. Ажыл шагы үскен кижилерниң буруузу-биле январьда бир муң, февральда 1228 рубльдиң продукциязы чедир бердинмээн. Ажыл шагы үзер чоруктар колдуунда арагалаашкының үржүү-биле болуп турар. Ынчангаш партия организациязы хөй-ниити организациязынга даянгаш, будүрүлгенин болгаш хөй-ниитиниң, күш-ажылдың сагылга-чурумун үреэр чоруктар-биле демиселче кичэнгейни күштелдирип, идей-политиктиг, күш-ажылчы болгаш мөзүшынар кижизидилгезин заводтуң ажыл-ишчилериниң онзагай талаларын барымдаалап чорудуп турар.

Коллективти сырый каттыштырарынга, мораль талазы-биле эки байдалды тургузарынга улуг кичэнгей салдынын турарын партия, профвидел хуралдарының хүн айтырыглары херечилеп турар. Партия хуралдарын колдуунда ажык эрттирип, коллективке психологтуг климатты тургузарының, удуртукчуларның, инженер-техниктиг ажылдакчыларның, бригадирлериниң, мастерлериң, коммунистериниң, будүрүлгениң хоочун мурнакчыларының ол айтырыгга ролюнүң дугайында айтырыгларны дыцнаарын практикалаан. Шынап-ла, бо заводта кижилерге кичэнгейлиг, сагыш човангыр чорукту бедик негелделиг чорук-биле холбаштырып турары эки. Ындыг коллективке эки ажылды дораан эскерер, чаа келген аныяк кижиниң мергежил чедип алырынга дузалаар, ажылдакчыны берге минуталарда деткиир.

Заводтуң партия организациязының үчёдүнда 14 коммунист бар. Коллективке ажыл-ишчи, эш хуузунун байдалын тургузарынга оларның ролю улуг. Оларны харыысалгалыг участоктарга таарыштыр хувааган. Дүржүлгалыг коммунистерниң, хоочуннарның удурткан бригадаларында азы звеноларында күш-ажылдың түүнелдери бедик. Будүрүлгенин хоочуннары фрезеровщик Г. Я. Костривцев, ф о р мовщик В. А. Мортынов, электросварщик И. И. Попов олар ышкаш коммунистерге коллектив чоргаарланыр. Дөрткү разрядтың фрезеровщиги Г. Я. Костривцев заводка чээрби ийи чыл ажылдап, бо үениң иштинде токарьның, электросварщиктиң, фрезеровщиктиң мергежилгиге хөй ацыяктарны ооретken. Амгы үеде ол хоочун коммунистиң кады ажылдап турар ооренчизи — комсомолчу Михаил Власов. Оларның звенозу заводтуң мотор участогун автомашинаналарның шпекетлечек өзектери-биле доктаамал хандырып, бо чылдың ийи айларының планын 102 хуу күүсеткен.

Хоочуннарга алдаржыткан кежээлер, мурнакчылар-биле ужуражылгалар, лекция, беседалар, хөй-ниитиниң үлегерлиг корум-чурумун тургузар дээш эгелээшкинни үндүрүп, бо ажылды 1966 чылдан бээр доктаамал чорутканы, будүрүлгениң культуразын бедидер, чаагайжыдыга болгаш ногаанчылыга, дыштанылга организастаар талазы-биле ажылларны чорудуп турары коллективти сырый каттыштырарынга, моральдыг эки байдалды тургузарынга идигни берген. Амгы үеде бо завод турум, быжыккан коллективтиринин бирээзи.

Коллективти сырый каттыштырарынга социалистиг чарыш улуг салдарлыг. Оон түүнелдерин үндүрерде моральдыг болгаш материалдыг идиг бериишкиннерин чугулалап көрген. Участоктар, бригадалар, звенодар аразында чарышты организастаан, оон негелделерин, көргүзүг самбыраларында чараштыр бижээш, заводтуң делгем пегивде аскан. Чарышты түүнээрде будүрүлгеде корум-чурумнуң, күш-ажылдың сагылга-чурумунуң, кадрларның ажылдан үнеркирер чоруунуң байдалын ынап-ла өөренип көөр.

Заводта чарышты организастаарынга көскү агитацияны билдилиг ажыглаан. Участок, бригада, звено бүрүзүнүң социалистиг хүлээлгелерин, чарыштың негелделерин, көргүзүглерин чараштыр бижээш аскылаан. Кол корпусче кирер ажыктың чанында хаһада заводтуң 1983 чылда социалистиг хүлээлгелерин, оон негелделерин, участок, бригада, звено бүрүзүнүң социалистиг хүлээлгелерин, көргүзүглерин чараштыр бижээн.

Завод бо чылын продукция сайгарар планын декабрь 29-ка чедир күүседирип, чыл тоңчүзүнге чедир пландан ажыр 5 муң рубльдиң продукциязын сайгарарын хүлээнген. Ол сорулгаларны күүселдир дээш чарышты бригадалар, звеноолар, түс-түс кижилер аразында калбарткан. Коллектив бирги кварталдың планын 100,2 хуу күүсеткен. Планныг онаалдаларны, социалистиг хүлээлгелерни күүседир дээш тодаргай хемчеглерни ажылдап кылган, күш-ажылдың болгаш күүсекчи сагылга-чурумну быжыглаары эдлээн.

В. МААДЫР.

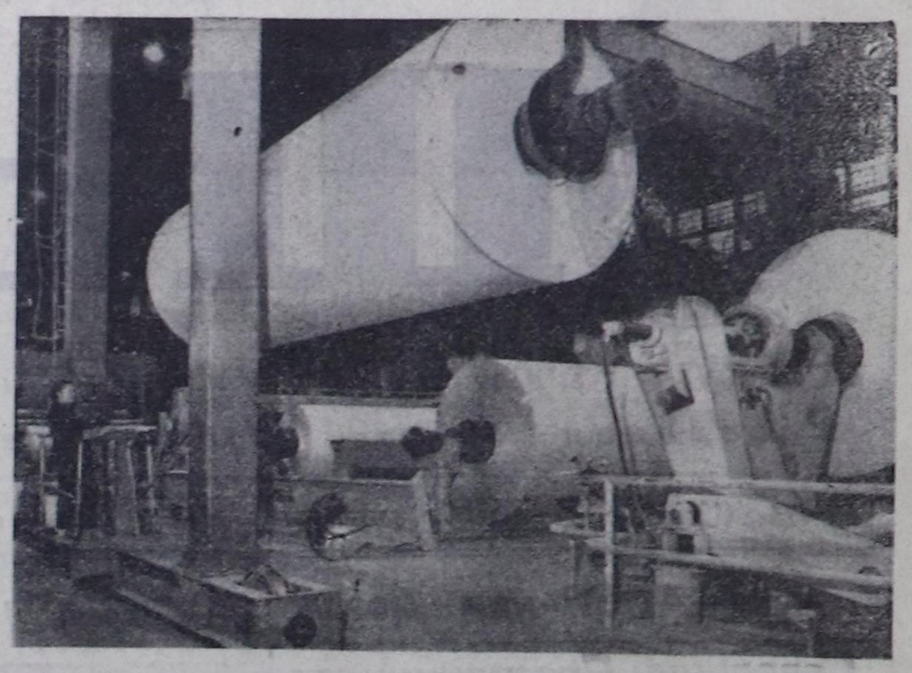

Сыктывкарның ыяш үлетпүр комплекизи — Коми АССР-ниң найысылалыының Зжвин районунуң зң улуг үлетпүр будүрүлгелериниң бирээзи боон турар. Ол будүрүлге черииң коммунистериниң, улус депутаттарының идепкейлиг, шудургу ажылкижиниң ачызы-биле комплекстиң коллективи ыяш чазап, болбаазырадыр будүрүлге дериг-херекселдериниң төлевилээн күүүзүн хуусаадан эрте бүрүнү-биле ажыглап эгелээн. Бо чылын хереглекчилерге пландан ажыр бир муң тонна кадыг болгаш чымчак-даа саазыынны, дыка хөй ёске-даа продукцияны кылып, чорударын шиитпирлээн.

ЧУРУКТА: Сыктывкарның ыяш болбаазырадыр комплекизиниң картон-саазын кылып чери. Бо хүннерде чурттуң дөртку ном бүрүзү-ле Сыктывкарның саазыныбиле парлаттыныш үнүп турар.

С. ГЛУБОКИЙНИҢ фотозу.
СЭТА-ның фотохрониказы.

Көскү агитация

КӨРҮШТҮГ БОЛДУРАР

«Идеологтуг, политика-кижиларилгелиг ажылды улам ынай экижидер дугайында» СЭКП ТК-ның доктаалында бүгү идеология ажылын эртемге үндезилеп, ажыл-херекчи кылдыр амыдырал-биле холбап чорударын чугулалап айыткан. Ынчангаш партия организациялары пропагандаңың кол хевириниң бирээзи — көскү агитацияны улам дээштиг болдурарынче кичэнгейни утландырып турары таварылга эвес. Оон бир чижээн Кызылдың дааранылга фабриказының партия организациязының ажылындан көрүп болур.

Ол будүрүлгениң иштики девискээрин дерип, каастап кылганы черле көрүштүг. Ында партия организациязы көскү агитацияның чепсектери чаа, солун, тодаргай болуруп чедип алыр дээш ажылдап турар.

Ол будүрүлге черинге чеде бээрге, ында хана солуну, шоодуглуг «Чаңчык» фабрикаңың иштики амыдыралын тода көргүзе бээр. Чижээ, март 18-те А. Перетрухина, М. Хертек прогул кылганы дээш шаналын 100 хуу, Ч. Сарыг, А. Ооржак, Р. Натпит олар ажыл шагындан озалдаан, шаналын 20 хуу казыткаңын «Чаңыктаң» помчуп болур.

Фабрикаңың улусчу контролёрлар бөлүү бригадаларның кылган ажылының шынарын үргүлүү хынап, оон түүнелин үндүрген, «Шынар булуңунга» өскелерге көскү кылдыр азың көргүзүп турар. Чижээ, март 17-де А. Монгуш платьениң тиин дорт эвес, Сарыглар хендирлерин көстүп турар кылдыр даараан дээш оон-даа өске.

Дааранылга фабриказында социалистиг чарышты организастап турары багай эвес. Чарыштың түүнелин доктаамал үндүрүп, мурнакчыларны тодарадып, оларны шаңнап, мактап турар. Эрткен ийи айларның түүнели-биле Елена Кара-Сал, Кадар-кыс Монгуш, Зоя Эглит, Раиса Сумбаа, Роза Монгуш, Нина Кирдеева, Вера Ажы-оол олар мурнакчыларның одуруунче үнгеннер. Ол фабрикада көскү агитацияның көскү, дээштиг, мобилизакчы утка-шынарлыг чорууп чедип алыр дээш ында профвидел болгаш өске-даа хөй-ниити организациялары эвээш эвес ажылдарны кылып турар. Чижээ, «Силериң кылып турар продукциянарның эки шынары — бүгү коллективтиң чедиишкини болур», «Шак бүрүзүнде бедик будүрүкчүлүг ажылдаар кижи бедик мөргежилди чедип ап шыдаар». «Сагылга-чурумну быжыглаары — хүнүң негелдези». Мындыг лозуңнарны чогуур черлеринде аскылаан. Ол кыйгырыглар кижи бүрүзүн бедик будүрүкчүлүг, шынарлыг ажылдаарынче, хүлээнгеи херээнге харыысалгалыг болуруунче кыйгырып турар.

Дааранылга фабриказында «Хүндүлед самбыразы», «Хоочуннар булуңу», «Херээжеңнер булуңу», «Шынар булуңу». «Улусчу контроль», «Профвидел амыдырады», «Комсомол амыдыралы» деп булуңнарны чараштыр кылгаш, көскү черлерде аскылаан. Ол булуңнардан фабрикаңың бүгү амыдыралын тода билип ап болур. Чижээ, «Бригаданың амыдыралы» деп булуңдан бригада бүрүзүнүң канчаар ажылдап турарын, комсомол ажылы канчаар чоруп турарын тода көргүскен. «Дыштанып хүн клубунуң» булуңунда даараныкчыларның хостуг үе-шагын каяа, канчаар эрттирерин чугаалап турар.

Көскү агитацияның ол бүгү ажылдарын болгаш хөй-ниитиниң ёске-даа ажылдарын боттарының үе-шагын харамнанмайн чорудуп турар активчилер фабрикада хөй. Оларга Н. Вяткина, Н. Бартан, Т. Денисова, Р. Сумбаа, Т. Беспрозванных, Э. Монгуш, Н. Дундүшей, О. Сүзягина болгаш ёскелер-даа хамаарыштырын болур.

Фабриканың партия организациязы (секретары В. Брюханова) көскү агитацияны үениң дедиелиниге дүржүп, кижилерге солун, чаа утка-лыг, көрүштүг, ала-шинчилиг болзун дээш эвээш эвес ажылдарны кылып чоруткан.

Чарыштың эгелекчилеринде

СӨЗҮН ЭЭЛЕВИШААН

«Саян» совхозтуң малчынары республиканың бүгү малчынарынга кыйгырыг салган эгелекчилериниң бирээзи. Мал кыштаглаашкынын чогумчалыг эрттирер дээш боттары ёскелерге үлегерин көргүзүп, сөзүн ээлеп турарлар. Совхозтуң сүт-бараан фермаларының коллективтери он бирги беш чылдың ёзек чылының бирги кварталында 250 тонна сүттү салар социалистиг хүлээлгезин март айның ортан үеинде ажыр күүсеткеш, апрель 1-ге чедир 130 тонна сүттү пландан ажыр садарын хүлээнген.

Бо хүннерде бүгү күштү ол хүлээлгени күүседиринче угландырган. Сүт саалдазын кудулатпазы-биле инектериниң ажаалда, чемгерилгезин рацион ёзугаар чорудуп, бүгү арга-нурлавырларны ажыглап турар.

1982—1983 чылдарның мал кыштаглаашкынынга хынамчалыг белеткенгенинин түүнелинде малдың ниити байдалы эки. Фермаларның ажыл-ишчилери опаашкан ажыл-херээнге харыысалгалыг. Аныяктарга болгаш чыдып каан туралларга аргасүмени кадып, дүзалап турары-биле ай планнарын күүсетпейн баар кижилер ында чок. Саанчыларның болгаш кадарчыларның аразында социалистиг чарышты партия организацияларының талазындан билдилиг организастаан.

Саанчы бүрүзү кылган ажылының түүнелин хүнүнүне билип ап турар. Ында көргүзүг самбыразында мурнаң, социал турарларның аттарының дужунда саанчыларның хүнде сайган сүдүн, үскүрин бижээн черле дээштиг-даа, солун-даа.

Совхозтуң төп Өөк сүт-бараан фермазында саанчылар ортузунга калбарган социалистиг чарыштың мурнуку одуруун ээлеп турар мурнакчылар хөй. Оларга Татьяна Котельникова, Александра Чамбал, Дарья Круглова, Марта Бай-Кара, Наталья Самакова болгаш оон-даа ёскелерни хамаарыштырын болур. Үстүнде ады үнген саанчылар доктаамал шаңналын, мактадын келгеннер. Фермаңың хоочун саанчызы коммунистиг күш-ажылдың шалыпчызы Татьяна Адамовна Котельникова чыл эгезинден бээр бодунга быжыглаан 32 ниитилеп 12 тонна 964 кг сүттү саап ап, ам бо хүннерле пиири кварталдың үлүүлеринде ажылдап турар.

Фермала партия организациязының секретары А. В. Чамбал бодунга бижыглаттынган инектерден 10 тонна 897 кг, оон өөренчизиниң Марта Бай-Кара 11 тонна 310 кг сүттү саап, хүүсаалгелерин ажыр күүсеткен.

Фермаларда социалистиг чарыштарның түүнелдерин 10 хонуктан үндүрүп турар. Ону үвдүрерде продукция бүдүрген көргүзүүден ацыыда бүдүрүлгенин, күш-ажылдың сагылга-чурумун, хөй-ниити ажылынга киржилгезин, школачы оглу, кызының өөредилгезин барымдаалап көөр. Кызыл-булуңда саанчыларның, кадарчыларның көргүзүглеринден ацыыда чаржыг турар ажыл-агыйларның көргүзүүн база чурагайлар-биле көргүскен, ол үлегер азырынга салдарлыг.

Чижээлөргө, ол совхозтуң Өөк сүт-бараан фермазының коллективи «Кызыл тараачын» совхозтуң Туран фермазының коллективи-биле чарыштыг. Ол ферманың ажылчыларының көргүзүүн 5—10 хонуктан демдеглеп бижээш, самбырада азың турар, Саар ишек кадарчылары А. Кенеш, Б. Кызыл-оол, М. Сүүр-оол болгаш оон-даа ёскелер боттарының онаашкан ажылынга ак сеткилдиин көргүзүп, инектиң сүдүн ковүедиринге үлүг-хүүзүн киирип турар.

«Саян» совхозтуң девискээринде бода мал кадарып, ажаан турар 40 ажыг кадарчыларның аразында семиртилгени эки организастаар, малдың чидирини болдурбас дээш социалистиг чарыш база калбарган. Оон түүнелинде мурнакчыларның саны көвүдеп турар. Бо чылдың баштайгы айларында Роза Күжүгет эки түүнелдиг ажылдаан. Бодунда быжыглаттынган 27 молдургаларының бирээзинден-не хонукта 500 грамм немелде дениэ алыр планын 823 грамм чедирсеп. Бызаа ажаакчылары Анна Постных бир баштан хонукта 716 грамм, Мария Белозёрова 684 грамм семиртилгени ап, эки ажылдан турарлар.

Ол совхоз эрткен көбилейлиг чылда 35 тонна эзэтти. 80 тонна сүттү, 2 тонна 700 грамм дүктү чыл планындан ажыр саткан. Чылда бир ишеке опаашпыр 1927 кг сүттү саап ап, районда эки көргүзүүлүг ажыл-агый болган.

Амгы үеде ажыл-агыйның сүт-бараан фермаларының коллективтери сүт салдар талазы-биле II-ги кварталдың үлүүнде ажылдап турар.

Совхозтуң 17 муң шээр малы 40 колаңы кыштап турар. Бо хүннерде хой ооллаашкыны адактадын келген. 13 хойжу хойлап-па хураган алыр планын күүселдиккен. Хойжулар Кадр-оол Ноунат, Бичеоол Баазан, Седенбед Маады, Темир-оол Дотпаа олар төөрүүр 190 хойга опаштыр 90—100 чедир хураганнарны камгалап алган. Малчынар чедип алган көргүзүглерниң быжыглаар дээш кыыш ажылдап турар.

В. ШЫҢГЫЫ.

ЧОГААДЫКЧЫ ЁЗУ-БИЛЕ

Идеология ажылының чаа хевирлерин, аргаларын сайзырангайжыдарынче, ажыктыын бедидеринче СЭКП Каа-Хем райкому доктаамал сагыыты салып турар.

Шак ындыг хевирлериң бирээзи болур чаңгыс аай политхүннерни районда чогаадыкчы ёзу-биле эрттирип турар. Районга ай санында эрткен политхүн бүрүзүнге ортумаа-биле 90 ажыг ужуражылганы, лекцияны, доктелдени, беседаны, кежээни болгаш ёске-даа хемчеглерни организастап турар.

Ол хүн социалистиг чарыштың тиилекчилери, дайынның, күш-ажылдың хоочуннары-биле ужуражылгалар болгаш ёске-даа хемчеглерни чорудуп келген. Мындыг чижектиг ажылдарны «Совет Тыва», СЭКП-ниң XXV съездизи аттыг совхозтарның парткомнары, Сарыг-Септи ның ыяш ажыл-агый черииң база райкүүскомнуң культура килдизинде партия организациялары эрттирип турар.

Март айның үшкү пятницазында болуп эрткен чаңгыс аай политхүннүң «Күш-ажылдың сагылга-чурумун быжыглаарынга — ажылдың ажыктыын база шынарын бедидериниң чүүлга аргазы» деп темага эрттирген. Ацаа белеткелди баш бүрүнгаар чоруткан. Совхозтарда, б ү д үрүлгелерде, транспорт, тулуг организацияларында, амыдырал хандырылга черлеринде болгаш ёске-даа коллективтерде күш-ажылдың сагылга-чурумун кандыг деңнелге тургусканың хынап, рейдилерни чоруткаш, оон түүнелдерин чугаалашкаш, күш-ажылдың сагылга-чурумун үреэр кижилерге хемчеглерни онаап, сагылга-чурумну быжыглаарын чедип алыр талазы-биле хемчеглерни ажылдап кылгаш, ону күүседиринииң хүүсаазын айыткан. Оон уламындан политхүн ажыктыг, дээштиг болган.

Чаңгыс аай политхүннерни эрттирериниге СЭКП Каа-Хем райкомунуң бирги секретары В. А. Бакулин, совхоз директорлары С. Д. Седен-оол, В. М. Пирогов, дүржүлгалыг деторлар К. С. Очур-оол, А. Д. Есипов болгаш ёске-даа партия, совет, ажыл-агый удуртукчулары идепкейлиг киришкен.

ЭЭЛЧЕГЛИГ ӨӨРЕДИЛГЕ

СЭКП Каа-Хем райкомунуң хуралдаар залында районнуң партия-ажыл-агый активиниң эөлчегліг кичээли болуп эрткен.

Күш-ажылдың сагылга-чурумун быжыглаарынга удуртукчуның ролюнүң дугайында СЭКП райкомунуң пропаганда болгаш агитация килдизиниң эргелекчизи В. М. Хайдыпың, коозо ажыл-агыйның ажылдакчыларының аразында социалистиг чарышты организастаар талазы-биле коозо ажыл-агый ажылдакчыларының профвидел райкомунуң даргазы А. Д. Есиповтуң пленкелдерин ацаа дыцнаан.

Социалистиг чарышты коллективтер болгаш ажылчынар аразында канчаар организастап турарының дугайында дүржүлгазын «Улуг Октябрь», «Совет Тыва» совхозтарның профвидел комитеттериниң даргалары М. В. Чуйкова биле Б. Э. Монгуш чыылганнарга таныштырган. «Ленинчи орук», «Бурунгаар» совхозтарның директорлары А. А. Моргун, А. М. Саломатов эътти будүрелериниң боттүнезин чиигедир дээш кандыг хемчеглерни ап чорудуп турарының дугайында чугаалаапнар.

Б. КҮЖҮГЕТ.
Сарыг-Сеп суур.

ГЕОЛОГТАРНЫҢ ЧЕДИИШКИНИ

Ховү-Аксының геологиязшинчилел партиязының коллективи бо чылдың бирги кварталында 3850 метр өрүмнээшкинни кылып, шинчилел ажылдарны чорудар тургаш, ону хуусаазындан эрте ажыр боттандырып, 3877 метр черге өрүмнээшкин ажылдарын чорудуп, шинчилелдерни кылган. Өрүмнээр үш бригададан коммунист В. Смольскийниң бригадазы социалистиг чарышка тиилекчи боон, зң бедик будүрүкчүлүг ажылдаан. Бригадада аныяк өрүмнекчилер Анатолий Кенден, Николай Банзаа болгаш ёскелер-даа техниканы билдилиг ажыглап, даанган ажылынга харыысалгалыг.

Коллективтиң хоочуннары өрүмнээр мастерлер П. Анисимов, С. Козлов, А. Семыкин, картограф З. Михеева, коммунистиг күш-ажылдың шалыпчылары геолог Л. Иноземцева, өрүмнекчи Ю. Морозов, чолаачылар А. Поданев, Х. Ондар олар күш-ажылчы чедиишкинге төлептиг үлүүн киирген.

Геология бөлүүнүң коллективи боттарының чедиишкинин удавас демделээр профессионал байырлалынга — Геолог хүнүнге тураскаатkан.

О. КОРОДА.

МАССАЛЫЫН ЧЕДИП АЛЫР ДЭЭШ

Күш-культураны болгаш спортту хөгжүдеринче СЭКП Төп Комитединиң болгаш Совет чазак доктаамал кичэнгейни салып келген болгаш салыпдаа турар.

Оон бир толаргай хереглиг СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭниң Министрлер Чөвүлелиниң «Күш-культураның болгаш спорттуң массалыын улам ынай кодурер дугайында» доктаалды хүлээп алганы болур. Бистиң Өөрүр районнуң партия, совет, ажыл-агый органнары, профвидел, комсомол, күш-культура болгаш спорт организациялары ук доктаалдың күүселдезин организастап, күш-культура болгаш спорттуң массалыг чорууп улам бедидин, чурттакчы чон ортузунга күш-культураны пентередиринче сагыш салып, чамдык ажылдарны кылган.

Эрткен чылдың май айда СЭКП райкомунуң VIII пленумунга районга күш-культураны болгаш спорттуң улам ынай сайзырадырының сорулгаларының дугайында айтырыгны чугаалажып көрген, тускай план-хемчеглерни хүлээп алган, оларны боттандырары дээш ажылдарны чер-черде чорудуп келген.

Күш-культураның болгаш спорттуң хөгжүлдезинге тезрымчалыг байдалдар районда турагустунган, оон материалдыг база баазазы быжыглып турар.

Өөрүр районнуң спортчу 13 коллективинде цинтизи-биле 3500 ажыг спортчу хаара тутунган. 1982 чылда ГТО нормативтерин 2382 кижи дужаагаан. ГТО-нуң төрөк демдээнниң эдилекчилери 250 ажыг разрядчылар белеткеттинген.

Районда 4 спорт залы, бөдүүн хевирниң 3 стадиону болгаш элээн каш волейбол, баскетбол, футбол, городки ойнаар шөлдер бар. Районнуң спортчулары республика мартылдааларынга соолгу чыл-дарда доктаамал киржип келген болгаш спорттуң чамдык тыва хүреш, хоотуг хүреш, шыдыраа, волейбол дээш ышкаш хевирлерниге эки түүнелдерни чедип алган.

1982 чылда район чергелиг 22 мартылдаавы организастап эрттирген болгаш ацаа 4 муң ажыг күш-культуржулар киришкен. Эң ылаңгыя хаакка маңнаарынга, чадаг чарыштың Бүгү-эвилел хүннеринде старттар солун, массалыг эрткилээн. Күш-культура болгаш спорттуң хөгжүдеринге районда уруглариың спорт школазы, оон Сагылда, Торгалыгда, Солчурда салбырлары. ында ажылдап турар тренерлер улуг-хүүзүн киирип келген. Спорт школазында болгаш оон-салбырларында 220 ажыг бичии спортчулар хостуг хүреш, самбо, шыдыраа секцияларында ооренип турарлар.

Ол ышкаш «Торгалыг», «Коммунизмче орук», «Кызыл Тук» совхозтарда, район төвүнде спорт-массалыг ажылдар багай эвес тургустунган болгаш спорттуң материалдыг базазазын быжыглаар талазы-биле хемчеглер алдының турар. Эрткен чылын Торгалыг суурга бодүүн хевирниң стадионун түзүп доозуп, ажыглалга киирген. Райкүүскомнуң спорт комители 1500 рубляге спорт херекселдерин, «Коммунизмче орук» совхозтуң профвидел комитеди 30-30 ажыг хаактарны, конькилерни, № 6 КМК болгаш районнуң орукбудүрүлге участогу бильярдтарны болгаш ёске-даа спорт херекселдерин саткылап алганнар. 1983 чылдың август айга чедир Солчурда, Сагылда бодүүн спорт шөлдерин чедир дерип кылып, Чаа-Суурга бодүүн стадионун түзүүн доозуп, ажыглалга киирер районнуң ажыл-ишчиниң социалистиг хүлээлгезинде киргеп.

1983 чылдың эгезинден бээр районга «Аргыглыг мяч» клубунуң шаналы дээш совхозтарның, азбан организациялардың, бүдүрүлге черлериниң болгаш школаларның командаларының аразында хоккейге, районнуң бүгү күш-культура организациялардың ортузунга профвидел, комсомолдуң хаакка маңнаарының кросстарын эрттиргилээн болгаш ацаа 2300 ажыг школачылар, улуг-бичe күш-культуржулар киришкен.

Өөрүр, Чөөп-Хемчик, Барын-Хемчик районнарның шилиндек 89 мөгелериниң киржилгези-биле Хандагайты суурга март айның эгезинде эрткен хостуг хүрешке районнуң бирги черн дээш мартылдаа күш-культура болгаш спорттуң хөгжүлдезининң, чеднишкиннериниң бир көскү херечизи болган.

Соолгу чылдарда спорттуң тыва хүреш, хостуг хүреш, боодалга, волейбол, баскетбол, аът чарыжы, шыдыраа, хоккей дээш ышкаш хевирлерн элээн нептерен турар.

Районга шыдыраа спортун сайзырадырыгга бирги раздрядчылар Монгуш Мадов, Кызыл-оол Ооржак, Марта Албаан, хостуг хүрешти сайзырадырыгга ССРЭ-ниң спорт мастерлери Сергей Адыгжы, Сергей Мартына, спорт мастерлерге кандидат Виталий Достан, бирги разрядчылар Василий Бара-Сал, Алексей Куулар, спорттуң национал хевирлерин хөгжүдеринге РСФСР-ниң спорт мастерлери Кара-оол Шагдыр, Василий Ондар болгаш ёскелер-даа төлептиг үлүг-хүүзүн киириштирип келгеннер.

СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалын болгаш СЭКП Тыва обкомунуң V Пленумунуң шиитпирлериниң негелделерин күүседир талазы-биле ажылдар ам-даа үениң негелделинге чедир тургустунмаан. Чамдык партия, совет, ажыл-агый органнары, профвидел болгаш комсомол, күш-культура, спорт организацияларыкүш-культура кадыкшылга ажылын организастаарын четпес чорудуп турар. Тудугсептелге участогунда, районнуң амыдырал хандырылга будүрүлге эргелеринде, «Ак-Чыраа» совхозта спорт-массалыг ажылдар кошкак, ГТО нормазын дужаарын организаставайн турар.

Спорттуң массалыг хевирлерин хөгжүдеринде четпестер бар. «Коммунизмче орук» совхозтуң төвү Солчур суурда мичилиг хоккей ойнаар дош, хоккей коробказы-даа кылдынаан, Хандагайты суурда кылдынган ийи хоккей коробказының бирээзи дошталлырбаазы-биле ажылгалга киргбээн.

Хандагайты суурда спорт залы чогуудан кышкы үелерде волейбол, баскетбол ойнаттымайн, спорттуң ол хевирлеринге секцияларга ажылдавайн турар. Күш-культура болгаш спортче бүгү школачыларны доктаамал хаара тудар талазы-биле ниити билиг школаларының ажылдарында четпестер, чедир ажыглаттынмайн турар курлавырлар бар.

Районуң ДОСААФ комитеди аныяктар ортузунга спорттуң шериг-патриотту хевирлерин четпес организастап, шериг назылыг болгаш шериг назының четпестер ортузунга ажылды кошкак чорудуп келген. Ол ышкаш спорттуң чиик атлетика, футбол, стол теннизи, ча адары дээш ышкаш хевирлери районда хогжүвейн, чыдыш каан турар.

Ынчангаш районнуң партия, совет, ажыл-агый органнары, профвидел болгаш комсомол, күш-культура, спорт организациялары, школалар спорттуң массалыын чедип алыр дээш ажылды күштелдирип, бар четпестерни чайгадыр ажылды улам күштелдирер.

Э. МОНГУШ,
СЭКП Өөрүр райкомунуң пропаганда болгаш агитация килдизиниң эргелекчизиниң оралакчызы.

Хөй уругларлыг келерни «Иениң алдары» орденнер болгаш «Иениң медалы» медальдар-биле шаңнаар дугайында

ТЫВА АССР-НИН ДЭЭДИ СОВЕДИНИН ПРЕЗИДИУМУНУН ЧАРЛЫЫ

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунун өкпүзээлиден шаңнаары болза:

БАРЫЫН-ХЕМЧИК РАЙОНДАН

Сес уругну божаан болгаш кижизиткен келерни «Иениң алдары» орденниң II чергезибиле

Алдын-кыс Бач-ооловна **Жукова** — Аксы-Барлык суурда ег-бүле ээзи.

Солунмаа Балчировна **Саая** — «Хемчик» совхозтуң ажылчыны.

Чеди уругну божаан болгаш кижизиткен келерни «Иениң медалы» медальдың I чергезибиле

Серенмаа Тулушевна **Баданай** — Каа-Хемниң харылзаа белдирииниң Баян-Кол салбырының почтальоны.

Беш уругну божаан болгаш кижизиткен келерни «Иениң медалы» медальдың II чергези-биле

Зоя Долдановна **Санчаа** — «Х Улуг хурал» совхозтуң саанчызы.

Галина Маадыевна **Чалзыпоол** — «Х Улуг хурал» совхозтуң ветфельдшери.

БИЙ-ХЕМ РАЙОНДАН

Алды уругну божаан болгаш кижизиткен иени «Иениң медалы» медальдың I чергези-биле

Бичe-кыс Кировна **Койбу**—«Өөк» совхозтуң ажылчыны.

Беш уругну божаан болгаш кижизиткен келерни «Иениң медалы» медальдың II чергези-биле

Галина Борисовна **Достовалова** — «Тыва кедээ тудуг» трестиң Туранда ыяш белеткээр пунктузунуң ажылчыны.

Ольга Сергеевна **Маады** — «Саян» совхозтуң саанчызы.

Галина Маадыевна **Новожакова** — «Кызыл тараачын» совхозтуң уруглар яслизиниң ажылчыны.

ТАНДЫ РАЙОНДАН

Сее уругну божаан болгаш кижизиткен иени «Иениң алдары» орденниң II чергези-биле

Анайба Кудерековна **Хулер** —«Россия» совхозтуң ажылчыны.

Чеди уругну божаан болгаш кижизиткен келерни «Иениң алдары» орденниң III чергези-биле

Галина Дортуйбановна **Донгак** — Элегес суурда ег-бүле ээзи.

Саяна Доржуевна **Оюн** — «Коммунизминин херели» совхозтуң ажылчыны.

Бичи-Уруг Чоодуевна **Чалбак** — ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг совхозтуң ажылчыны.

Алды уругну божаан болгаш кижизиткен келерни «Иениң медалы» медальдың I чергези-биле

Сара Тамбаевна **Ербягина**—район прокуратуразының көпшелярия эргелекчизи.

Зоя Оюновна **Кара-оол** — Кочетово ортумак школазының интернадының ажылчыны.

(Уланчылыг).

Шекпээр ортумак школазының техажылчыны.

КЫЗЫЛ РАЙОНДАН

Сее уругну божаан болгаш кижизиткен иени «Иениң медалы» медальдың II чергези-биле

Анна Максимовна **Кунчун**—«Тере-Хөл» совхозтуң ажылчыны.

Алды уругну божаан болгаш кижизиткен иени «Иениң медалы» медальдың I чергези-биле

Серенмаа Тулушевна **Баданай** — Каа-Хемниң харылзаа белдириинiң Баян-Кол салбырының почтальоны.

Беш уругну божаан болгаш кижизиткен келерни «Иениң медалы» медальдың II чергези-биле

Зоя Долдановна **Санчаа** — «Х Улуг хурал» совхозтуң саанчызы.

Галина Маадыевна **Чалзыпоол** — «Х Улуг хурал» совхозтуң ветфельдшери.

БИЙ-ХЕМ РАЙОНДАН

Алды уругну божаан болгаш кижизиткен иени «Иениң медалы» медальдың I чергези-биле

Бичe-кыс Кировна **Койбу**—«Өөк» совхозтуң ажылчыны.

Беш уругну божаан болгаш кижизиткен келерни «Иениң медалы» медальдың II чергези-биле

Галина Борисовна **Достовалова** — «Тыва кедээ тудуг» трестиң Туранда ыяш белеткээр пунктузунуң ажылчыны.

Ольга Сергеевна **Маады** — «Саян» совхозтуң саанчызы.

Галина Маадыевна **Новожакова** — «Кызыл тараачын» совхозтуң уруглар яслизиниң ажылчыны.

ТАНДЫ РАЙОНДАН

Сее уругну божаан болгаш кижизиткен иени «Иениң алдары» орденниң II чергези-биле

Анайба Кудерековна **Хулер** —«Россия» совхозтуң ажылчыны.

Чеди уругну божаан болгаш кижизиткен келерни «Иениң алдары» орденниң III чергези-биле

Галина Дортуйбановна **Донгак** — Элегес суурда ег-бүле ээзи.

Саяна Доржуевна **Оюн** — «Коммунизминин херели» совхозтуң ажылчыны.

Бичи-Уруг Чоодуевна **Чалбак** — ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг совхозтуң ажылчыны.

Алды уругну божаан болгаш кижизиткен келерни «Иениң медалы» медальдың I чергези-биле

Сара Тамбаевна **Ербягина**—район прокуратуразының көпшелярия эргелекчизи.

Зоя Оюновна **Кара-оол** — Кочетово ортумак школазының интернадының ажылчыны.

(Уланчылыг).

БӨМБУРЗЕКТИҢ СУДАЛЫ

СЭТА болгаш ПМА: кыска дыңнадыглар, тайылбырлар

ЯДРОЛУГ ХАЛАПТЫ БОЛДУРБАС

Ю. В. Андроповтуң «Правданың» корреспондентизиниң айтырыгларынга харыыларын бүтүү делегейде аң-не калбаа-биле үнелеп турар. Эрткен воскресеньеде үнген солуннарның кол-кол хайгааракчыларының чүүлдеринде, радионуң болгаш телевидениениң тайылбырларында амгы үеде чедип алдынган шериг-экономиктиг дең байдал—тайбыңның идегелиг магадылалы болуруп демделеп турар. Вашингтон администрациязының боо-чепсекти соксаал чокка эңдере бүдүрериниң талазы-биле болуунуң үгаан-сарыыл чок политиказын агартып, камгалаар соругла-биле ажыглап турары кандыг-ла хөп-жегелерү Совет Эвилелиниң ленинчи дашты политиктиг угланыышкынының өзүлүг эчис соругларын хажыдып шыдавас.

«Нью-Йорк таймс» солунуң дыңнадып турары-биле алырга, Ю. В. Андроповтуң харыларынга Ак бажыңның харызы ам-даа болбаан-даа болза, Вашингтонуң албан кижилери «оларны алганының соонда каш-ла минута болганда, дораан ынчааннар». Ол солунуң биазын болза: «Совет удуртукчуга ол хире шыпгы шүгүмчүлеткен Рейганның планын америк президент эвилелчилериң удуртукчулары-биле баш бурунгаар чугаалашпайн турган, чарлааның ол-ла албан кижилери мынны чугаалап турганнар... Совет Эвилелиниң туружуунга ойталашкын чогун Ю. В. Андроповтуң интервьюзу коргускен...»

«Вашингтон пост» солун Москвадан корреспонденциязында мынчаар демделээн: «Совет удуртукчу Ю. Андропов президент Р. Рейганны бодунуң гегемончу холгаарлаашкыларын үндезилээрин ораадашкаш, арыг эвес аргаларны ажыглаары дээш бурудаткан. Рейганчы планны боттанарарының түңнели стратегтиг боо-чепсектиң бүгү хевирлерин —шаап халдаашкынның болгаш камгаланыының-даа боо-чепсээн соксаал чокка эңдере бүдүрериниг ажыкты херек кырында ажытканы ол болур ийик.

Рейганның чаа стратегтиг концепциязы америк ядролуг кыжанышкынның мурнунга Совет Эвилелиң чепсек чок болдурарыгче угланганын Ю. В. Андроповтуң «Правда» солунга медеглээнин Эн-би-си телекомпаниязың таймлырында демделээн. Си-би-эс дээр бир еске америк телекомпаниязының хайгааракчызы мынча дээн: «Ю. В. Андропов вашингтончу администрациязывы дыка айылдыг орук-биле чоруурун үргүлчүлеп турар дээш, дайынның болгаш тайбыңның айтырыгларын Вашингтонда ышкаш ынчаар доскут угаан-биле көрүп болбас деп, буруудаткан. Ядролуг дайынга тиилеп алырынга идегел-биле ындыг дайынны канчаар өскүтсе экил дээш чаа-чаа аргаларны чогаадырын сокадыр үе Вашингтонда келгенин Ю. В. Андропов медеглээн. Ол болза, чүгле харыысалга чок • эвес, харын база үгаан-медерел чок чорук-тур»—деп, ол хайгааракчы демделээн. Ол дугайын Вашингтонда безин медереп билип турар: Си-биэстиң билингени-биле алырга, «администрациянң бодуңун иштинде безин рейганчы планга шыгыны удурланыышкынының дугайында дыңнадыглар ында турар апарган».

Ю. В. Андроповтуң демделээни-биле алырга, Рейганның кылып турар программазы чүвениң ужуруп билбес кижилерге, харын сонуургавчыдаа ышкаш кылдыр сагындырып болур, чүге дээрге, президент камгалал хемчегленiң дугайын чугаалап турган ышкаш болган —деп, англи «Обсервер» солун айыткан. Ынчалза-даа ону баштай көөрге база ол айтырыг-биле таныш эвес чүгле ыядыг кижилерге ынчаар сагындырып болур.

«Эң-не айыылдыг түүл болза, АКШ-тың президентизиниң шиитпириниң стратегтиг боо-чепсекти кызыгаарлаарының болгаш кызырарының дугайында чугаалажыышкынында шуут шаптыктаары ол болдуру» Лондонуң «Таймс» солуну айыткан. Ракетага удур аң чаа, болбаазыранган чепсекти тургузарының рейганчы программазын Европеда алаш соогу-биле боргенин «Санди таймс» солун болунуп эглееведе бижээн. Ол айтырыг-биле таныш англи эртемденнер Ак бажыңның баштыының ол медеглелин «боламча чок. далаш чорук-тур» деп санаа турар.

Англи коммунистериң солуну «Моринг стар» кынчаар бижээн: «Стратегтиг чепсекти кызыгаарлаарының болгаш кызырарының дугайында чугаалажыышкынарга дургужулгалы чедип алыынга АКШ-тың «белениниң» дугайында Р. Рейганның медеглээни тайбың талалакчыларының медерелиң теередир дээш кажарлаашкын боол турар».

«СЭКП ТК-ның Чингине секретары Ю. В. Андропов ядролуг айыыл-халапты болдурбазынче кыйгырган. Ол Каттышкан Штаттарны ол орукче киреринче шиитпирлин-биле кыйгырган— деп, француз «Юманите диманш» солун бижээн. Барыын чүүле, баштайгы ээлчегде АКШ-та, Великобританияда болгаш ГФР-де, буруу шавышкыышкының чалгыын үндүрген президент Рейганның чугаазынга Ю. В. Андроповтуң ынчаар харылаашын солун айыткан.

Барыын-герман ДДП агентилелдиң демделээни болза: «Совет удуртукчу Рейганның чаа камгаланыкчы планын угаан-медерел чок чорук» деп адаап, стратегтиг шаап халдаашкының боо чепсектерин кызыгаарлаар дугайында болгаш ракетага удур камгаланыр системаны кызыгаарлаар дугайында баштайгы дугуржулгалы чүүлү ыядыг болза, бар бүгү чепсектерге чаа чепсектерни немей будурбес дугайында негелде болур.

«Работническо дело» солун демделээн. Совет Эвилелиниң билe НАТО Европага дең санныг ракеталарлыг, деп сөөлгү самолеттарлыг, деп сөөлгү самолеттарлыг турүп азы аңаа кадыг-даа ядролуг ракета шуут чок болуун дээр дугайында Москваның сагындан ойталавышаан, ССРЭниң артык күштүг болурунче чүткүлүүн дугайын Вашингтонда ап-лаа чүүлүруп турарын ГДР-ниң радиозу демделээн.

Тайбыңны камгалаарынмың, ядролуг айыыл-халапты болдурбазының айтырыы —амгы үениң эң-не чугула болгаш амылыралчы шынгыы айтырыг-биле турарын моол МОНЦАМЭ агентилел тайылбыр түүлүнде айытkан. Ол айтырыгны чүүлдер болгаш улустар, оларның удурткулары кайы хире шынгыы коогүнден бүгү кижи төрелгетениң салым-хүүзу амгы үеде хамаарыжып турар. Ю. В. Андроповтуң харыылары тайбыңның салым-хүүзүн шынгыг угаан билириниң хереглээ боол турар-дыр.

(СЭТА).

КИЛЕҢНИГ УДУРЛАНЫЫШКЫН

САСЕБО. (Нагасаки префектуразы. Япония). (СЭТА).

Чалгаан далай дег хөй кижилерниң агыыны Сасебоның кудумчуларын шыва алыг берген —ол хоорайның судноларлар доктаар черинде АКШтың шериг-далай күштериниң «Интерпрайз» дээр атомнуг авианосезы атомнуг «Брейнбридж» крейсерге үдеттирин ылгаш, ында доктаатаан. Социалистиг болгаш өске-даа политиктиг партиялардың, эң улуг дээш профсоюзтелдериниң, дайынга удур организациялардың кыйгырыы-биле түс черниң чүүттакчылары болгаш чүүттүм өске-даа районнардан төлээлекчилер болуп келген Япон черге Пентагонуңун базаларын тудуп турарынга болгаш чүүтту Вашингтонуңун ядролуг стратегизиниче улам кирер тырыш турарыңа ыядыг-ла кеңеңниг удурланыышкының ылгергейлээри-биле 20 муң хире кижи чыскаалга киришкен.

Дангаар эртен хөй кижи 30 судното олуруткаш, далайже үнүп, «Интерпрайз» авианосентаң шуут-ла чаңынга удурланыышкын чыскаалы кыымырыы-биле чеде бертенер. Ооң-биле чергелештир портка хөй муң кижи киржикчилиг митинг база организастаттынган. Чыскаалгаанар күүлүг үш колонналар болуп алгаш, хоорайны кежиндир чоруп. Сасебоның хөй-хөй чүттакчыларын боттарынга каттыштырып ап чоруннар. «Интерпрайз», Японнидан үнүп чор! «Япон черниң кырында америк ядролуг чепсектиң турар чери чок!»—ыындыг лозунгар хоорайның кырынга чаңгыдаанын турган.

Америк «алчыларына» камгаланары-биле эрге-чагыргалар портче үш муң ажыг полициежилерни мобилизастаанар. «Корум-чурум тудукчуларының» вертолеттары хоорайның кыры-биле чавыс ужуп чоруп турганнар. АКШтың шериг-далай күштериниң базаларында баар оруктарны полициежилерниң ийи даңкыр дээрбээ дуй турупкан. Япон кызыгаар камгаладының ужеп чыгыы корабльдери «Интерпрайзты» долганып, чыскаалганнарның хемелериниден болгаш катерлериниден ону үзе кирип турганнар.

«Сасебода кээп туруп алган бо америк корабльдерде ядролуг чепсек бар дээрзинге дагалзавайн турар бис—деп, «Интерпрайзтың» Японияже киреринге удурланыышкын дежиселиниң дагаларының бирээзи, атомнуг болган водородтуг чепсектерни хорудаар талазы-биле бүгү-япон чөвүлеяның баштаар черинiң чаңгыс секретары Кэйта Акамацу США-ның корреспондентизиниге медеглээн.—Ол болза бистиң чүүттувусче ядролуг боо-чепсектерни кирер соорткуун Японияда албан-даа өзүүр-биле хорудаан турар принциптерни дорамнылаан чорук-тур. АКШ-тың шериг-далай күштериниң ылгергейлээри-биле 20 муң хире кижи чыскаалга киришкен.

Дангаар эртен хөй кижи 30 судното олуруткаш, далайже үнүп, «Интерпрайз» авианосентаң шуут-ла чаңынга удурланыышкын чыскаалы кыымырыы-биле чеде бертенер. Ооң-биле чергелештир портка хөй муң кижи киржикчилиг митинг база организастаттынган. Чыскаалгаанар күүлүг үш колонналар болуп алгаш, хоорайны кежиндир чоруп. Сасебоның хөй-хөй чүттакчыларын боттарынга каттыштырып ап чоруннар. «Интерпрайз», Японнидан үнүп чор! «Япон черниң кырында америк ядролуг чепсектиң турар чери чок!»—ыындыг лозунгар хоорайның кырынга чаңгыдаанын турган.

Америк «алчыларына» камгаланары-биле эрге-чагыргалар портче үш муң ажыг полициежилерни мобилизастаанар. «Корум-чурум тудукчуларының» вертолеттары хоорайның кыры-биле чавыс ужуп чоруп турганнар. АКШтың шериг-далай күштериниң базаларында баар оруктарны полициежилерниң ийи даңкыр

Америк «алчыларына» камгаланары-биле эрге-чагыргалар портче үш муң ажыг полициежилерни мобилизастаанар. «Корум-чурум тудукчуларының» вертолеттары хоорайның кыры-биле чавыс ужуп чоруп турганнар. АКШтың шериг-далай күштериниң базаларында баар оруктарны полициежилерниң ийи даңкыр

Телетайп дыңнадып тур

⊙ **БЕЛГРАД.** Совет Эвилелиниң болгаш Югославияның машина тудукчулары үлетпүр кооперациязынга үндезилээш, боду чоруур күүлүг чаа экскаваторлар будурүп үндүрерин шиңгээдип алганнар. Новокраматорскиде В. И. Ленин аттыг машина тудуунуң заводунуң марказын элилээн 20 ындыг экскаваторлар Югославияның рудниктеринге бо беш чылда ажыглаттынар. Югославия бодунуң эдилээнде ол күүлүг техниканың 100 хире белдирiнiң чыл бүрүде ССРЭ-же чорудуп бээр.

Үлетпүр кооперациязы болгаш будурүлге специлизастаашкыны совет-югослав кады ажылдажылганың хөгжүлдезинге улуг аргаларны ажыдып берип турар. Автомобиль болгаш судно тудуунда, АЭСтер дериглериниң будурүлгезинде харылзаалар ооң эки үлегерлери болуп турар. Демир кезер станоктар, дарганнаар пресс дериглери болгаш херекселдер будүрери база оларның бот-бодунга садыгларыры ийи чурттуң аразында таарыштыр тургустунган.

⊙ **КОПЕНГАГЕН.** Женевада чугаалажыышкыннар үезинде НАТО-нуң алаш каш бичии чурттарының социалистиг болгаш социал-демократтыг партияларының телээлекчилери бар турар ядролуг чепсектерге немей оларны будурбес болгаш ортумак ыракшылдың чаа америк ракеталарын Европага сайгара тургузарындан ойталаар дугайын саналдааннар.

Данияның Хельсингер хоорайынга март 20-21-де болган ужуражыышкынга Данияның, Норвегияның, Нидерландының, Бельгияның болгаш Люксембургтуң делегаттары Европага ядролуг чепсекти кызыгаарлаар дугайында чугаалажыышкынарга «таарыжыр инициатива-биле саналдаарынче Каттышкан Штаттарны кыйгырганнар. Ортумак ыракшылдың чаа америк ракеталарын анаа нептередип тургуза бээрин болдурбас ужурлуг.

Данияның даштыны херектер министри турган К. Олесениң ужуражыышкын соонда медеглээнин: НАТО-нуң ракета талазы-биле шиитпирiнге удур демнээр европа социал-демократтарның программазының кол түүзү болза, бар бүгү чепсектерге чаа чепсектерни немей будурбес дугайында негелде болур.

(СЭТА.)

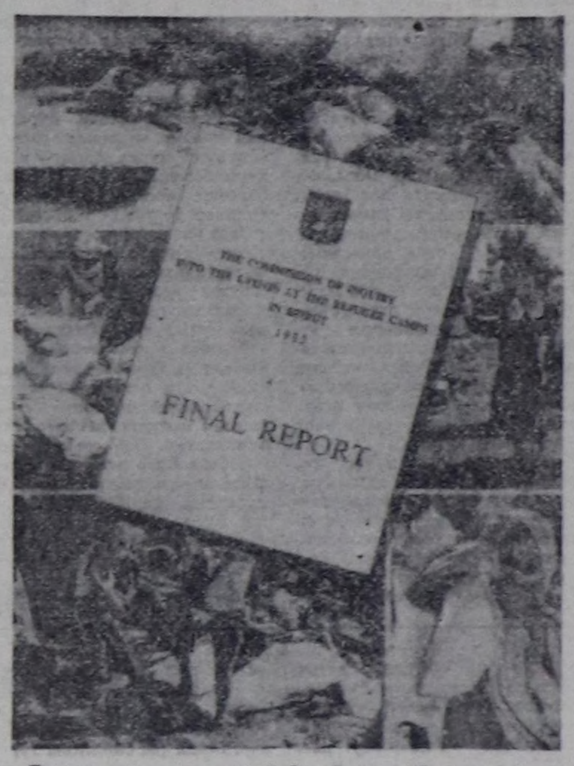

Дескен палестиннерниң Сабра болгаш Шатила дээр дагерьлеринге хаанныг өлүрүкчү үүлгединшкиннерни тодарадып, иетээри-биле холбаштыр Тель-Авивте кылган кажарлаашкынны «израиль ёзунуң демократиязы» азы «үүдан канчаар кургаг үнүп болурунуң» чижээ деп алап болур. Ол кем-керек үүлгединшкиннерни иетеп, илередириниң талазы-биле комиссиянның киирген түңнел бижинин киессетке (парламентиге) дыңнап чугаалажыры Израильдиң камгалал министри Ариель Шаронну эдилеп турганы албан-дужалындан хостаап, ону портфель чок министр кылдыр томуйлаанны-биле доозулганы билдингир болгай.

Амгы үениң ол араатанзыг өлүрүкчүлериниң арын-нүүр чок үүлгединшкиннеринге деңнээр чүве чок. Олар бир холу-биле профессионал өлүрүкчүлерни палестиннерже ыдаап, өскези-биле — өлүрүкчү-магачыларның үүлгединшкиннерин камгалап турарлар. Олар боттарының даштыкыда оңуктериниң-даа дузазы-биле делегейниң бүгү кижилерин мегелеп ыыдавастар.

«Тайм» журналдың парлаан фотомонтажының утказы чогум-на ындыг боол турар.

СЭТА-ның фотохрониказы.

ДОНЧУЗУ-БИЛЕ

БРАЗИЛИА. Экономиктиг бергедээшкиннериң үүргечүктээшкиниң азылчы чолгарның эктинче чаң кадар дээш капиталдың оралдажыышкыларынга ажылчыларның, албан-хаакчыларның, тараачымаанның масеалыг удурланыышкын чыскаалы профоюзтелдериниң кыймырыы-биле өзүлөр Бразилияның Риу-Гранди-ду-Сул штадының төвү Порту-Алегриге болуп эртken. 500 муң кижи ат салган бижикти штаттың губернаторунга дамчыдып берген. Ажылчы чонналарның амыдырал дениелиниң кудулаа турарынга, ажыыл чок чоруктуң ковдээнинге, чүүттүү экономиктиг байдалының дорайтаа турарынга холбаштыр шынгыы сагыш дүвүрөзиннер ол документиде илергейлеттинген.

Сан-Паулу, Рио-де-Жанейро, Белу-Оризонти хоорайларга база массалыг чыскаалдар болгулаан.

МЕХИКО. Гватемаланың шериг чагырыкчылары Мексиканың мурнуу кызыгаарынга чепсектиг өөнүк-чөңгээлерни удаа-дараа кылып турарлар. «Эксельсиор» солуннуң бижин турары болза, болүк солдаттар болгаш дендии дерзии дээрбечилер Чьяпас штатче халдаап, мексика девискээрже кирдометр ажыг ханылаанар. Флор-е-Какао суурда гватемал дескенниң лагериче ол өлүрүкчүлер халдаап, суурну өрттединкеннер. Гватемалада диктаторжу ёзу чүрүмнүң «партизаннар истеп-сүрер» деп чылдак-биле Мексика черже дүшүүрүлүг байдалды күштелдирер, бир эвес бо девискээрге чоруулээ болу бээр чүве болза, Япония күүлүг харыы соггушкунуун одунга таваржын болур айыыл тургустунуп турар деп, К. Акамацу онзалап демделээн.

ТОКИО. Капиталистиг делегейни ыыва алы берген үрегдекчи кудулаашкының салдарынга Япониянның экономиказы болгаш бистиң чүүттувусче ядролуг боо-чепсектерни кирер соорткуун Японияда албан-даа өзүүр-биле хорудаан турар принциптерни дорамнылаан чорук-тур. АКШ-тың шериг-далай күштериниң ылгергейлээри-биле 20 муң хире кижи чыскаалга киришкен.

Дангаар эртен хөй кижи 30 судното олуруткаш, далайже үнүп, «Интерпрайз» авианосентаң шуут-ла чаңынга удурланыышкын чыскаалы кыымырыы-биле чеде бертенер. Ооң-биле чергелештир портка хөй муң кижи киржикчилиг митинг база организастаттынган. Чыскаалгаанар күүлүг үш колонналар болуп алгаш, хоорайны кежиндир чоруп. Сасебоның хөй-хөй чүттакчыларын боттарынга каттыштырып ап чоруннар. «Интерпрайз», Японнидан үнүп чор! «Япон черниң кырында америк ядролуг чепсектиң турар чери чок!»—ыындыг лозунгар хоорайның кырынга чаңгыдаанын турган.

Америк «алчыларына» камгаланары-биле эрге-чагыргалар портче үш муң ажыг полициежилерни мобилизастаанар. «Корум-чурум тудукчуларының» вертолеттары хоорайның кыры-биле чавыс ужуп чоруп турганнар. АКШтың шериг-далай күштериниң базаларында баар оруктарны полициежилерниң ийи даңкыр

ҮЛҮҮН КИИРИШТИРЕР ДЭЭШ

1982—ооң ажылынга баштайгы демделелдиг чылы. «Өртке удур албаның тергиини» атты республиканың аштыкы хереглер органнарының өртке удур албаның бөлүк мурнакчыларынга тывыскан байырлыг хурал соонда, эш-өөрүүнү, чоок кижилериниң баяыр чедириишкиннери аңаа хөнүү хүлээндирии, ажыл-херээнге харыысалгазын улам бедиткен...

Иркутскиниң өрт-техниктиг училищезинге өөредилге чылдары Олег Салчактың күзелин боттавдырган. Школачы чораан-ла шериг чурумнуг мергежилди чедип алырын ол күзеп чораан. Чүткүл турда, күзээнин чедип алыр. Ынчан, ты чаңгыс-классчылар ажыл-албан аайы-биле, хуузундада чорук аайы-биле бо-ла ужуражы бээрлер. Оларның бөгүнгү ажыл-амыдыралының дугайында чугаа школачы чылдарны катап сонуургадып келир. «Күзелиңни чедип алган-дыр сен, Олег» дээн чугаалар бо-ла болу бээр.

Училищеге өөредилге чылдары билдиртпейн эрте берген. Тес-Хем райкүүскомнуң иштики херектер килдизинин өртке удур инспекциязынга ажылдаары-биле ону чорутkан. Мергежилиниң аайы-биле албан-хүлээлге күүседеген аңаа эгелээн. Ол—1976 чыл.

Район девискээр талазы-биле улуг. Чаа ажылдан эгелээн кижиге бергелер турганы чугаажок. Ындыг-даа болза ында хоорун эш-оорүнүң аргасүмези, дузазы-биле хөй-ниитиниң өнүү-хөрениизин, долгандыр турар бойдусту өртен камгалаар ыдыктыг хүлээлгезин аңаа күүседип эгелээн. Өрт айылдын болдурбазының кол түүлү—профилактиктиг хемчегдер. Ынчангаш инспекциянның өске ажылдакчылары-биле кады ажылагыйларга, Самагалдай суурда албан организацияга, будурүлге черлериниге, автогараждарга барып, ында өртке удур айыыл чок чорукту байдалын хынап, хөй-ниитиниң өнүү-хөрениизин өртен камгаларының талазы-биле лекция, бесседаларны ол чорудуп турган, ооң иштинде практиктиг дуза чугула черни эзелээр. Олег Халарбаевич Салчак ам республиканың ИХМ-ниң өртке удур хайгаарал килдизиниң улуг инженерп. Ооң бөгүнгү ажылы республиканың совхозтарынга өрт айылын болдурбазы-биле холбашкай. Өрт албанында чуду-кара коор хире түүе шуут чок, ынчангаш Олег Халарбаевич аңаа онааган участогун бүгү талазы-биле өөренип көрүп, сагыжы аарып чоруур.

Олег Халарбаевичиниң ажылы олут чок. Ажыл-агыйларга шуптузуула чедер. Көдээ ажыл-агыйн объектизинге өрт айылыындан • камгалаар соругла-биле ону болдурбазының хемчегленiп баш удур ап чорудары—ооң дорт хүлээлгези. Ынчангаш төрээн черi Бай-Тайгага база бо-ла чеде бээр. Ажыл-агыйларда өртке удур айыыл чок чорукту байдалын хынап, мал кажааларын, автогараждарны негелдеге дүүштүр шын дериниң талазы-биле практиктиг дузаны чедирер. Өрт болган тавырылгада ооң-биле демнеелдиң арга-хевирлерин көргүскен өөредилге-кичээлдерин ол эрттирип турар. Ооң ажылы ындыг.

О. Х. Салчактың чоокта чаа Чоон-Хемчик районуңун ажыл-агыйларынга чораанын ынчаалы, ында совхозтарда өртке удур ажылдың канчаар тургустунганын сонуургаарыыска, ол мынчаар чугаалады:

— «Чыраа-Бажы», «Большевик», СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг совхозтарга чордувус. Объектилерге хынаалдар кылдывыс. Мал кажааларында, автогараждарда, сүт-бараан фермаларда өртке удур хемчегler пинтиизи-биле багай эвес тургустунган. Хемчег алыры-биле турүзар, шиитпирлээр айтырыглар кайда-даа бар, деп-дескидеп чугаалаары берге. Ону чайладыры бистиң дорт ажылывыс. Ажыл-агыйларда малчын коданнарда кажаа-хораа болдуунда-ла эрги, өртке удур хемчегler аллынмаан болур. Кырын курган саван, будуу-биле шып каан, курган өлөө төккен кажаала электри шугумунга бичии-ле хажыдыышкындан өрт үнүп болур. Ындыг болганда, өртке удур хемчегler, профилактика ажылы бисте кол түүл. Өжүрениден болдурбазы чиик болгай.

Олег Халарбаевич бистиң-биле чугаалажып ора, дагдыныкчылары, өртке удур албаның хоочуннары К. Б. Калбак, Н. И. Белогорский оларның адынга чылыг сөстерин чугаалады. Аныяк инженер арга-дүржүлгелиг кижилериң ажылындан хөй-ле чүүлдерни шиңгээдип алган, олар-биле эгин кожа ажылдан, чаңгыс үүле-хереқтиг бүдүүн турары ол.

Республика, хоорай чергелиг самбо хүреш маргылдааларынга Олег Салчактың кижи бээрин көрген болгаш, ол дугайын чугаалажы бердинвис.

Школачы чылдарында-ла ол хүрежиринге ынак турган. Училищеге өөренип турда, тыва ооллдуң хүрешке күзелдиин тренер В. Кафтанюк эскерип каап, самбо секциязынга киирерин аңаа сүмелээн. Чоорту маргылдааларга күжүн шенеп эгелээн. Баштай училищеге, ооң чоорту хоорайның, областың, Сибирь зоназының бирги чер дээш Челябинскиге самбо хүреш маргылдаазынга бодунуң денизинге ол үшкү черни алган. Олег Салчактың спорттуу амыдыралынга ол — бир дугаар улуг маргылдаа. Дараазында ССРЭ-ниң Иштики херектер министерствозунуң Харьковка болуп эрткен бирги чери дээш самбо хүреш маргылдаазынга бешки черни эзелээн. Училищени доозуп турар чылында ССРЭ-ниң ИХМ-ниң өөредилге черлериниң талазы-биле эргелелдиң бирги чери дээш маргылдаага бодунуң денизинге Олег Салчак чемпионнаан. Тывага келгеш, эрткен совлгу ийи чылга чедир ол хүрешкен. Ол—түгле кан чижек-тир. Дөртку классчы оглу Аяс база хүрешке сөөлүргалдыг. Кызыл хоорайның уругларның спорт школазында хүреш секциязында ол өөренип турар. Бажында шаңдалдарга соолуяле барып, ооруу база немежин удаан чок.

В. КУУЛАР.

Консультация

ЧАА НЕМЕЛДЕЛЕР

Кандыг-бир озал-ондактыг болуушкуннардан болган кемдээшкиннерни ей-шаанда, шын тодарадыры чугула. Будүрүлгелерге болгулаан кемдээшкиннерниң чыдагаанын чогуур үезинде тодарадырга айыыл чок байдалды, аңаа доктаамал тургузар арганы бээр.

Будүрүлгеге болган кемдээшкинни тодарадып, ону учётка алырының талазы-биле чаа Дүрүмүү ВЦСПС-тиң президиумуу бадылаан. Ук Дүрүм бо чылдың январь 1-деп эгелеп күштүг болуп эгелээн. Ында кирген негелделерни, сүмелерни ажыл-агый болган профвилел организациялариның күүседири, сагыыры албан.

Дүрүмүүн чаа немелдезиниде өскерилгелер, негелделер хөй. Оларның чамдыктарының көрээлиннер. 11-ги пункт. Будүрүлгеге болган айыылхалаптың үрэжуудан хөй кижи өлген, аар кемдээн азы улуг түүнүт когарал болган тавырылгада хамаарышкан министерстволар, ведомстволар, ооң чылдагаанын илередип тыварын чогуур негелдо ёзугаар күүсеткеш, үстүкү органнарже дораан дыңнадырын хүлээндирген.

Будүрүлгеге болган озал-ондактың чылдагаанын илередип, тодарадырда чүүү чугаалап барымдаалаарын Дүрүмнүң 12-ги пунктузунда таймлырлап турар. Бертинген кижи кандыг байдалга туружаан айыылга тавырыжыкаанын (бодунуң хүлээлгезин күүсеп турган бе, азы удуртукчуунуң даалгазын күүсеп турган бе) барымдаалавышаан, озал-ондак кайы үеде — ажылдың эгезинде бе, төнүүзүнде бе дээрзин тодарадыры ында доктаатыкан.

14-кү пунктунуң утказы дыка өскерилген. Н-1 хевириниң актызы тодарадылганың еске материалдары-биле кады ол организациязынга 45 чыл дургузунда шыгжаттынар. Н-1 актызы чүгле кемдээн кижиге эвес, ону негээн кижи бүрүзүнге бээрин администрациянга хүлээндирген.

Чаа 15-ки пункт (эрги Дүрүмнүң 6-гы пунктузу) колдуунда өскерилге чок арткан. Ооң кол утказы ындыг: Айылдың болган чылдагаанын тодарадырга кемдээн кижи эзирик турган-даа болза, администрациянның талазындан техниктиг азы организастыг четпестерниң түңнелинден. күш-ажыл камгалалын тургуспаазынындан, техниканың айыыл чок чорууның негелделерин өөретээннизен, дериг-херекселдерниң багайыкпан, камгаланыр хөп чогуундан, чырык четпестинден ол кижи кемдээн болза, ол тавырылганы будүрүлге-биле ходбашкан деп ыыгрун ында айытkан.

Өлүмнүг болган озал-ондактыг тавырылгаларны журнуунда үстүкү органнарже дыңнатпайн турган болза, Дүрүмнүң 33-кү пунктузунда ындыг тавырылгада хамаарышкан министерствоже, профсоючөүлелче организациянның удуртукчузу кижи албан дыңнадыр ужурлуг деп айытkан.

Кемдээшкин болган чылдагаанны тодарадыр комиссиянның составын 34-кү пунктуда айытkан. Өлүмнүг, аар база хөй кижи кемдээнде профвилеллерниң техниктиг инспектору, министерствоуун азы ведомствоуун толээлекчизи, будүрүлгениң азы организациялың удуртукчузу, профвилел комитедиң үк кемдээшкинин болган чылдагаанын илередиринге киржир хүлээлгелиг. 2-ден хөй кижи өлген тавырылгада база үстүнде адаттынган кижилериң киришкен турарын 36-гы пунктуда немээн.

Озал-ондак болган тавырылгада ооң чылдагаанын 7-деп 10 хонук хуусаа дургузунда тодарадырый чаа Дүрүмде немээн.

Чылдагаан тодаратканының актызын үстүкү черлерже чорударда дараазында документилерни кожарын чаа Дүрүмде айытkан: чаа хевириниң Н-1 актызы, озал-ондактың түңнелинде кемдээн кижиниң кадыынын байдалының дугайында шынызылга, хөй кижи кемдээн, кижи өлген тавырылгаларны профвилел организациязының көрген хуралының протоколу.— организацияга болган кемдээшкин бүрүзээр журнал, кемдээшкинни тодаратканының схемазы.

Ч. МОНГУШ.

Тыва профсоючөүлелдиң техниктиг инспектору.

Профтехучилищелерде

СОЛУН, ТААРЫМЧАЛЫГ

Хөөрайның № 4 профтехучилищезинде барык 600 чыгам кижи өөренип турар. Сургуулдарның хөй кезии ниити чуртталга черинде чурттап, чамдыктары хөөрайдан кирип өөренип турар. Бистиң училищеде колдуунда келир үениң тудугжуларын он мергежилге өөредип турар.

Сургуулдарның хөй-ниити амыдыралы солун. Бистиң сургуулдар спортчу секцияларда, янзы-бүрү болгумнерде хаара туттунган. Баскетбол, волейбол, теннис, лыжа, бокс, хостуг хүреш секциялары, аргырының, даараныгның, чазанырының база ол ышкаш эртемнер айы-биле болгумнер ажылдап турар. Ыланғыя лыжа, хостуг хүреш секциялары доктаамал кичээлдеп келген. Бо секцияларны А. А. Монгуш, А. И. Арчимаев олар удуртуп турар.

Дыштанып хүнде общежитиеге адгы-адгы спортчу маргылдаалар черле үзүктелбес. Бистиң училищениң лыжа, чиик атлетика, хүреш, бокс командалары хөөрайның шыырак командаларының санында кирген.

Суббота санында темалыг, солун кежээлерни общежитиениске өртүрери чаңчыл болган. Воскресенье хүннеринде киноларны көрүп турар бис. Бистиң общежитиевис хөөрайның общежитиелериниң аразында дээрелериниң санында кирип турар. Арыг-шевер таалазы-биле ийи чыл улаштыр мактадып келдивис.

Общежитие чөвүлелин тургускан. Неделя санында аналчугула айтырыгларны чугаалажып турар бис. Корум-чурум дээш ниити байдалдың дугайын доктаамал хайгаралга алган. Тус-тус каттар аайы-биле командалар, дежурныйлар ниити чурумну хайгаарап, хүлээнчип ап турарлар. Общежитиениң активчилери Шушенское суурже экскурсиялап, ленинчи черлер-биле танышкан.

Эки өөредилгелиг, сагылга-чурумнуг өөреникчилерни детким, мактап турары эки. Кончуг эки өөредилгелиглер Венгрия, Болгарияже аян-чорук кылып, Геленджик дээш ышкаш черлерге дыштанып турарлар. Эки спортчулар Туркмен ССР-де түскай спортчу лагерьге дыштанып турар.

№ 4 ХПТУ-да профтехөөредилге эргелелиниң ансамбли-ниң адыры эки. Ансамбльдиң бот-тывынгыр артистери танцы, ийи-чаңгыстарының ыры база тыва улустуң хөгжүм херекселдериниң болгумнеринде киржип турар. Кышкы дыштанылга хүнеринде Улан-Удэ хөөрайга барып, көрүлдеге киришкен.

Училищеде шак мынчаар өөренип, чурттап, дыштанып турар бис. Ол биске таарымчалыг.

С. МОНГУШ,
училищениң сургуулу.

ДЕМ-БИЛЕ

Ак-Тургада профтехучилище ажыттынга-ла, чүгле ийи чыл чедип турар. Бо үениң дургузунда бызаңчы-чазаныкчы, каннакчы, маляр-штукатурщу 60 хире ооллар, кыстарны доостуруп үндүргеп. Олар ам совхозтарда, улус ажыл-агыйының адырларында боттарының мергежилгилиг айы-биле төлептиг үлүүн киирип ажылдап чоруурлар.

Ында сургуулдарның түскай мергежил чедии алырынга таарымчалыг байдалды тургускан, өөредилге херекселдери-биле болгаш чурттаар оран-сава-биле бүрүн хандырганы. Соолгу үеде училищеде өөредилгеден дашкаар ажылдарны эки организастап эрттирип турар апарган. Сургуулдар ортузунга спортчу маргылдааларны, тематиктиг кежээлерни, янзы-бүрү болгумнерниң кичээлдерин плин үзүглер доктаамал эрттирип турар. Училищеде уран чүүлдүн, математиканың, аъш-чем белеткээринниң, аргыыр-даараныгның болгумнери доктаамал ажылдап турар. Бо бүгү сургуулдарның хостуг шагын чөптүг эрттиргенге, сагылга-чурум талазы-биле ажыктыг болгаш эки салдарны чедирип турар. Корум-чурумну быжыглаарынга комсомол организациязы дээштиг хемчеглерни ап чорудуп турар.

Башкы кадрлар талазы-биле училище база эки хандыртынган. Боттарының эртем-билиин, арга-дүржүлдезин харам чокка өргүп, кызымаккай ажылдап турар башкыларга төөгү башкызы С. Сүгежик, математик В. Хунай-оол, шеригжерээнин башкызы В. Бады олар хамаарыжыр.

А сургуулдарның аразында эки өөредилгелиг, үлегериг сагылга-чурумнуг, хөй-ниити ажылынга идепкейлиг аныяктар бар. Оларга С. Ондарны, С. Конгаракты, Д. Сымчаанны, Н. Донгакты, Т. Шойданны, Р. Сиирицин, С. Ангыракты болгаш өскелерин-даа хамаарыштырып болур.

Училищеде эки өөредилге, быжыг сагылга-чүрүм, ниити чурттаага черинге арыг-шевер дээш чарыштыг калбарткан. Бо-ла бүгү салдынган соруулга дээш башкылар коллективиниле комсомол организациязы демниг ажылдап турар.

Н. ОЧУР-ООЛ,
башкы-мастер.

ШЕФТЭЭШКИН

Кара-Чыраа сес чыл школазының башкылары Кан-оол Ондар, Бөрбак-оол Ооржак оларның удуртулгазы-биле ында сүт-бараан фермазына ийи хун шефтээн. 98 өөреникчи төрүүр инек кажаалының ишти, даштый арылган, кодан девискээрин аштаан. Оларның аразындан Алекмаа Монгуш, Оттук-оол Монгуш, Екатерина Монгуш болгаш өске-даа уруглар, оолдар куш-ажылга срестиин көргүскен. Кара-Чыраа салбырының эргелекчизи Саяслий Ховалыг өөренишчилерниң дүзээ көргүскенинге ооруп четтиргенин илергейлээн.

Б. ОНДАР.
Чөөн-Хемчик район.

Чаа кино

МИЛИЦИЯ АЖЫЛДАКЧЫЛАРЫНГА ТУРАСКААТКАН

Совет Грузиянның милициязы тургустунганындан бээр эрткен чылын 60 чыл болган. «Кроссворд тыварынга ынактарга» деп республиканың кино экраннарында үнүп эгеден турар чаа кинону ол чугула болуушкунга тураскаатка-кан. Милиция ажылдакчыларының ажыл-чорудугарын кезээде нарын, берге болгаш шыдамык турушту, ылаптыг чорукту негээр, чамдыкта оларның боттарынга онза айыылдыг-даа болгудаар деп чүвени киногаи коор бис.

Эдип чазаар, кижизидикчи албан черинге шоп-содаа болу бээр үеде, кедергей айыылдыг ийи кем-херек үүлгедикчилери Отар Оболадзе (ол «интеллигент» деп шолалыг) биле Джуга Салапаз кажар, овуузунуг арга-биле дургунаан. онза айыылдыг кем-херек үүлгедилерни үргүлүлеп турар. Ол айыылдыг кем-херектиң истелгезин кылып, херектээннерни тудуп хоругдаарын кемниг-херектер талазы-биле истелге киидизиниң байысаакчызы майор Засага база ооң дузалакчызы аныяк лейтенант Чиргадзеге дагзыр.

Шорулгак удазын дег херектиң үжүүн тып, айыылдыг кем-херек үүлгедикчилериниң изиите халдаан адыр дээш олар эвээш эвес күжениишкиннерни үндүрүп, уран аргаларны ажыглап турагш, боттарының мурнунга салдынган нарын, берге сорулганы шиитпирлеп кириптер. Эдип чазаар күш-ажыл албан черинге шоп-содаа анаала болу бербээн, а дургунаан херектээннер оны бан удур бодан, белеткен алгаш, кылган деп чүвени шудургу истелге сооида милицияның ажылдакчылары тодарадып алганнар. Ооң аңгыда мурнунда бир фабрикага инженерлеп ажылдап турган, хөй акша-төгерик оорлап, бодунга шиңгээдип алган, шиаттирген херектээн Пурцванидзе демги айыылдыг херек үүлгедикчилери дургунаап чоруур мурнунда оларга бөдүүнүң мурнундагы чоок харылзаалыг бир кижизиниң адресин берген деп чүве база билдинге берген.

Заза биле Чиргадзеге ооң ужуру чүл, ол тывызыктың чылдагаанын илередир нарын сорулга тургустунуп келген. Черле ынчаш, сагыш ыыжап чүве турар эвес. Ол дугайын херектээн Пурцванидзени байысаап тургаш, тодарадыр бодаан. а оозу эдип чазаар кижизидилге черинниң эмнелгезинге чыткаш, хенертен мончүн калган. Ооң соонда майор Заза биле лейтенант Чиргадзе мончүн калган кижиниң мурнунда харылзаалыг турган бүгү кижилериниң байдалын кичээнгейлиг өөренип, херектиң истелгезин уламчылаар турардар.

Шорулгак удазын дег херектиң ужуун тып, айыылдыг кем-херек үүлгедикчилериниң изиите халдаан адыр дээш олар эвээш эвес күженнишкиннерни үндүрүп, уран аргаларны ажыглап турагш, боттарының мурнунга салженнерлеп тургаш, хөй акша оорлаарда Нико Чладзе деп бажар, овуузунуг кижи-биле холбажып турган, а кем-херек үүлгедикчилеринге ол ооң адрезин берген-дир деп түңнелди олар хөй шудургу истээшкиннер соонда кылырлар.

А дургунаап үнген кедергей аныылдыг херектээннер ол-ла үеде Чладзени үптеп дээрбедээриниң белеткелин кылып, кошкак, салдынчак кижилерни коргудуп, кыжаныл тургаш боттарының болүүнге киирип ап турарын кинода тодаргай көргүскен. Ындыг кижилер болганчокла аар кем-херектиң орүүнче чүглүп кире бергилээр болгай.

Ойлук чок Карпович дээрзи биле студент Нукрини хөй удаа кем-херек үүлгеткен Отар Оболадзе чаа үптекчи дерзин кемниг херекти үүлгедиринче ынчаар элдепи алыр. Мончүн калган Пурцванидзе-биле чоок харылзаалыг чораан Чладзениң бажыңында хөй аадым чоостар бар деп чүвени билип алган дерзин үптекчиниң шагдан бээр-ле чилбизин хайындырын чоран. Эдип чазаар күш-ажыл черинге шоп-содааны бодунуп кем-херек үүлгедикчизи эки Джуга-биле өжегээр организастаап, дургунаан ужуруда-даа ол деп чүвени киногаи көрүкчүлер эскерип каар.

Кортук, салдынчак студент Нукри үптекчилерни бодунуп мурнундагы кожазы турган Чладзениң бажыңына чедирип коор. Ооң дузазы-биле үптекчи херек үүлгедикчилерге чүүл бакшаап, аңаа кыжанып турган, чажыт черге ооң шыгжап каапы алдын чоостарын үптеп алгаш, дезин чоруптарлар. Ол-ла үеде майор Заза баштаан милиция ажылдакчылары айыылдыг үптекчи кем-херек үүлгедикчилерни истеп үрерин минутада-даа соксатпаан.

Каржы дерзин үүлгедиглерни кылырда капчаар-даа кажарлап, чажыртыпза, соолгуде барып оларның домейле аяа долуп кээр». Майор Заза оларны тудуп алыр дээш эрес-дидим истеп сүүдүшкүнерни кылып турган үезинде. Джуга оорлап мунган машиназын аңдара халыткаш олуп каар, а Оболадзе хөй удаа бооланшкыннарның соонда, ам черле удурланганының ажыы чок деп чүвени билип каап, майорга дүжүп бээр.

Кинону «Грузия-фильм» студиязының чогаадыкчы болүү белеткеп тургускан, а «Мосфильм» киво студиязының артистери орус дылче очулдурган.

С. САЛЧАК-ООЛ.

КАГДЫНГАН БАЖЫҢНАР

ССРЭ-ниң 60 чылы аттыг совхозтуң девискээри Тоолайлыг деп черде ошкү, сарлык кадарчылалы чурттап турар. Тоолайлыг —кадыр-берт дагларга хүрээлеткен кашпал хемнериниң каттыжын батканы улуг девискээр. Совхоз, район төвү-биле харылзажырда Салдактың улуг артын ажыр аъттыг, чадаг аргыжар, машина, техника четпес чер. Тоолайлытның Улуг-Белдир деп черде Моңгун-Тайганың, Бай-Тайга, Барыын-Хемчик аръзынга аъттыг аргыжын турар үеде-ле тургустунганы бааза бар. Ында үш бажыңны тудуп каан. Бригада төвү оске черде барганы-биле Улуг-Белдир. де ол бажыңнар барык алдан чылдардан мынчага чедир шуут куруг, ажыглал чок турүп турар.

Районда тудуг ыяжы ховар, а ол девискээр кадыр-берт болганы-биле аңаа бажыңболгат тудуп, кылып ап деп айтырыг кончуг нарын хкроде, ол бажыңнарының ажыглал чок турары элдептиг. Совхоз төвү-биле аргышкан чоннуң кыштың соосунда, хат-шуурганыгда, ол-чаъстыгда чаглактанып ортээли кылдыр селип, септеп алыр аргазы канчан чок деп? Тоолайлытның малчыннарының школазы уруглары дыштанылга үезинде аргышкан түреп, доңуп эртери кайы хире ийик. Оозу чаңгызын сепген алаа. Бригаданың ошкузун, ылаңгыя сарлыын санаарда, үзерде кайы хире берге ийик. Таарымчалыг улуг кажаа чок. Чурттаар бажың кылып аар аргазы чок чүве болза, бускаш сода сарлык үзерде ажыглаар кажаа-даа кылдыр эде тудуч алаа.

Совхозтуң дирекциязы айтырыгны шиитпирлээр аргазы бар боор.

Н. ДОСТАН.

Шыдыраа

ШУПТУЗУ ЧҮГЛЕ ТИИЛЕЛГЕ ДЭЭШ

Кызыл хөөрайның коллективтер аразынга команда аайы-биле бирги чер дээш шыдыраа маргылдаазы доозулган. Ында пединституттуң командазы чаңгыс-даа аштырыышкынга таварышпайн, кол удурланыкчылары болур автоорук техникумунуң болгаш пионерлер бажыңының шыдыраачылары-биле хайымашкаш, ниити саны 19 кылдыр маргылдааны төндүргеш, 1983 чылдың хөөрай чемпиону атты чедип алган. Ында-гыя харысалгалыг үжуражымышкынар үезинде хөөчүя шыдыраачы П. М. Берковия, бирги разрядчы М. Ондар ышкаш ойнакчылар төлептиг үлүүн киирип, хөй сайнарны командазынга экелгеннер. Тиилекчи командага хөөрайның спорт комитединиң шидчивир кубогун, бирги чергенниң дипломун тыыскан.

Ийинги черни пионерлер бажыныың аныяк шыдыраачылары эөлээн. Ында шупту бирги, ийинги разрядтың эдилекчилери, республика чемпиону В. Куулар баштаан үстүкү класстың өөренишкилери ойнап турар. Наймаалдыг команданың кежигүннери хөөрай чемпионадынга багай эвес белеткелдиин көргүскен. Бирги хөлге ойнаан Б. Кульбистеев дуржулгалыг шыырак шыдыраачылар-биле ойнаап, тиилелгеже үүткүлдүүн, спортчу тура-соруктуун бодунуп салыгларынга бадыткап шыдаан. Ол маргылдааның соолгу хүннеринде Кызылда күрүнеңиң башкы институдунуң ректору Х. Ондар-биле ооюнга тывынгыр, солун, чараш көштери-биле көрүкчүлерни магадаткан. Х. Ондар кара тала-биле ойназдаа улурланыкчызының ноян баарынче халдаашкынны чоорту күштелдирип киришкен. Ындыг болзажок, аныяк шыдыраачы ак ноянын матка олурар айылдан чайладып албышаан, аар, чиик болдаларны солуттуруп каапкаш, чаңгыс-чаңгыс тергелерлиг ооллар арткан төнчүже ооюнну шилчидинкен. Таптыг-ла ол үеде пединститут биле пионерлер бажыңының командаларының саны 2:2 кылдыр деңнешкеп турган. Чемпионаттың соолгу салыы, соолгу көштер. Бир эвес аңаа Б. Кульбистеев хайымнаар болза, ооң командазы үшкү черже үнер. Үдуп алган таварылгала—ийинги чер.

Салыгның эң шиитпирлиг чадазы. Х. Ондар тергези-биле идепкейлиг ойнаап, ак ноянны бурунгаар баар кожу чок кылдыр шалапкан. Б. Кульбистеевтиң ажык башты ийи ооллары алды, чеди дугаар кезепектерже кирип, мерзе үнериниге белеткени берзе-даа, ооң ноянының туружу баксырай хона берген. Ам хайымнаар дээш тергезиниле шалаш турүптар. Шак ындыг хайым чыгыы турушта, Х. Ондар хайым саналдаап, столундан туруп, дыштанып чапсарлай бээр аразында Б. Кульбистеев тергезин удурланыкчызының оглунуң караанга чиир кылдыр дүй салыпкан. Шак ол көш—удуп алырының чаңгыс шын кожу ол болган. Тиилелге! Школачы ооп шыдыраайың парын аргазын, шынап-ла, ол кожу-биле шынзыткан.

Аныяк шыдыраачыларның өөрүшкү-маңнайы-даа аажок. Ынчаныйн кайчаар, чемпион команданы 3:2 санга үтпүшаап, ийинги черни чаалап ап ыыдаан.

Ол хун милицияның таңныыл-хайгаарал киидизиниң «Сигнал» командазынга базалы 3:2 санга үтүрген автоорук техникуму үшкү черже үнер аргалыг болган.

Автоорук техникумунуң командазы баштайгы салыгны арай организас чок эгелээй. Ынчан ийи шыдыраачы ооюнга шуут келбейп барган. Маргылдаанның түңнелинде тус-тус хөлдер аайы-биле түңнелдерни база үндүргеп. Бирги хөлге республика чемпиону В. Бузыкаев удурланыкчыларының чаңгызынгадаа уттурбаан. Ийинги черде хөөрайның болгаш шыдыраа клубунуң чемпиону В. Асатов. Үшкү черни Б. Кульбистеев эөлээн.

Ийинги хөлге пионерлер бажыныың төлөөлери бирги разрядчы О. Галактионов чемпионнаан, А. Тыртый-оол биле В. Гребенкин ийинги, үшкү черлерни алгылаан.

Үш, дөрт дугаар хөлдерге М. Ондар, Д. Куулар олар бирги черже үнгеннер.

Хөрээжен улустуң 5 дугаар хөлүнге республика чемпиону В. Куулар адын сыкпайн, эң доозе түңнелди көргүскен. Ийинги үшкү черлерде—В. Контрагьева биле Е. Монгуш.

Тус-тус хөлдерге тиилекчи болган шыдыраачыларны өртектиг белектер, бирги чергениң дипломнары-биле шаңнаан.

Бо чылгы маргылдаага шинчилел-геология экспедициязы, кинофикация эргелелиишкаш ооң мурнунда доктаамал киржип турган коллективтериниң командалары чогуур үезинде дыңнадыышкын албазынындан киришпизин. Күш-культураның дыка хөй эге коллективтери санаттының турар наймаалалга чүгле алды команда аразында чемпионат эрттиргена хөөрайның спорт комитединиң чөптее ажылын, шыдыраны массалыг болдурарынче сагыш салбайн турарын херечилеп турар.

Чемпионат төнген соон дарый шак-биле дүрген ойнаарының маргылдаазын организастаап. Ында 21 шыдыраачы киришкен. Республика чемпиону В. Бузыкаев чаңгыс-даа аштырыышкын чок ойнаап, чемпион кылдыр чарлаттырган. Ийинги черни Д. Сат, үшкүзүн Ю. Белов алган.

Д. АРБАК.

ЧАРЛААЛДАР

«Тыва көдээ тудуг» трест болгаш Чадаана хөөрайда № 6 ХПТУ 1983-1984 өөредилге чылында сургуулдар чыырын чарлап турар.

Ол училище дашчыларны, бызаңчы-бетонщиктерни, штукатур-малярларны, автокрановщиктерни, электросварщиктерни белеткеп үндүрүп турар. Өөренириниң хуусазы — бир чыл.

Совет Армияга албан эрттиргең аныяк оолдарны 5 айлыг, кызырган программа дээшаар өөренири-биле хүлээп алыр. Оларга 1 разрядтың ажылчыныың тарифи хемчээлдиг (айда 75 рубль) стипендияны бээр.

Сургуулдарны халас аъш-чем, түскай форма болгаш ажылдаар идик-хеп, общежитие-биле хандырар.

Өөренген чылдарын ажыл стажыныа киир санаар.

Билдириишкиниң шилип алыр профессиязын айтынышаан, училищениң директорувуң адыгга киирер.

Билдириишкинге кожар документилер: биляның дугаймында, № 286 хевириниң эмчи шынзылгазы, чурттаң турар черинден шынмыыр, 3х4 см хемчээлдиг 3 фото-чурук. Паспортту училищеге боду көргүзер.

Училищеге өөренирин күзээннерни киреринин шылгалдазы чокка хүлээп алыр. Училищеде спортчу секциялар, бот-тывынгыр уран чүүлдүн болгаш техниктиг чогаадылганың болгумнери ажылдап турар.

Чылдың-на чамдык сургуулдарга Кара далайже, Совет Эвилелиниң хөөрайларынче болгаш социалистиг чурттарже-даа туристчи аян-чорук кылыр аргавы бээр.

АЙТЫРЫГ ТУРГУЗАР АДРЕСТЕР: Кызыл хөөрай, Заводская кудумчуу, № 24 бажың. «Тыва көдээ тудуг» трестиң БМК-зы, кадрлар килдиан, Чадаананың № 6 ХПТУ-зу.

Кызылдың аъш-чем бараанларының садыгларынга склад эргелекчизи, садыгжылар, өөренижи садыгжыдар. өөренижи кассирлер, кассирлер, экспедитор, ажылчыннар, а ол ышкаш №№ 5, 9 магазиннерге —техниктиг ажылчыннар, погаалар, суксуннар садыгжылары дарый хереглеттинип турар.

Садыгларга долу эвес ажыл хүнү-биле ажылдаары-биле пенсионерлерни, бажың эелеп база чалап турар. Ажылдаар шактарны талаларның дугуругшаның дээгаар доктаадыр, ажыл стажы хевээр артар, ажыл телевирин ажылдан эрткен шактарын, ылгаанын барымдаалап шаңнап төлээр. Ажыл телевирин пенсиягa хамаарышпас.

Айтырыг тургузар адреси: Кызыл, Октябрьская кудумчуу, № 29 бажың. Кызылдың аъш-чем салыы. № 7 кабинет, телефон — 2-54-36.

Кызылда ДОСААФ-тың техниктиг школазы машинакчы-секретарьлар курузунга өөренирин-биле 8-10 классты доозанарны чалап турар. Өөренириниң хемчээли—85 рубль. Ол-ла школага мотоциклчилерниң болгаш «В» категориянның чолаачыларының курузунга база чылда боор турар. Ында өөредилге апрель 4-те эгелээр.

ШКОЛАНЫҢ ТУРАР ЧЕРИ: Кызыл хөөрайның Интернациональная кудумчузунда № 49 бажың, телефон № 2-25-28.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

МАРТ 30-ДЕ

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

8.00 — «Ye». 8.40 — Эртенги гимнастика. 8.55 — Мультфильмнер. 9.25—«Карл Маркс. Аныяк чылдары». Уран-чечен телефильмниң 6-гы сериязы. 10.30 — 14.50 — Чапсар. 14.50 — Уран-чечен фильм: «Черге болгаш дээрге-даа ужурал-дар». 15.55 — Музыкалыг ламчыдылга. 18.00 — Мячилиг хоккейге ССРЭ кубогу дээш маргылдаа. 18.45 — Бөгүн делегейде. 19.00 — Неделяның спорту. 19.30 — 19.45 —Чапсар. 19.45 — Концерт. 19.55 — «Карл Маркс. Аныяк чылдары». Уран-чечен телефильмниң 7-ги сериязы. 21.00—«Ye». 21.35 — Концерт. 22.25 —22.40 Бөгүн делегейде.

ИЙИНГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

13.25 — Уругларга фильм: «Ак-көк алк». 14.25 — Адаиелер, силерге. 14.55 — «А. Н. Островскийниң шиилериниң маадырлары хереженнери». 15.50 — Телемедээлер. 15.55—18.00 — Чапсар.

КЫЗЫЛДАН

18.00 — «Ыраккы Чөөн чүктүн эртемденнеринде». 18.30—«Челээш». 19.00 — Киножурнал. 19.10 — «Азия төвү». 19.40 — Телемедээлер. 19.55—Чарлаалдар.

МОСКВАДАН

20.00 — «Тамчыктыг улуглар, чаштар!». 20.15—«Билиг — күш». 21.00 — «Ye». 21.35 — «Бодуңуң черинде кижи». Уран-чечен фильм. 22.50 — Документалдыг фильм. 23.15 — 00.00 — Футболга ССРЭ чемпионады. «Динамо» (Тбилиси) — ЦСКА.

Ogaap

Бөгүн республикага бүргээр, дүне чамдык черлерге чаар. Сонгу-барыын чүктен хат чамдык черлерге кежээликтей секундада 15—20 метр чедир күштелир. Дүне 5—10 градус, хүндүс 0—5 градус соор.

Кызылга дүне биче чаар. Хат кежээликтей секундада 15—20 метр чедир күштелир. Дүне 5—7 градус соор.

Редактор В. С. ШАРАВИЙ.

УРУГЛАРНЫ ЧАЛАП ТУР

Чаңгыс каракттыг Дэв деп ойнаарактар шимээн көөрүнче уругларны чаяап турар:

Көөр коллективтер, хүннери	Эгелээри	Болур черлери
Март 30, № 7 школа	12.00 шак	«Колос» КБ
Март 30, № 30 УС	16.00 шак	УС
Апрель 2, № 11 школа	12.00 шак	№ 11 школа
Апрель 2, № 10 школа	14.00 шак	№ 10 школа
Апрель 3, № 3 школа	16.00 шак	№ 3 школа
Апрель 3, № 1 школа	16.00 шак	«Колос» КБ
Апрель 4, № 14 школа	16.00 шак	№ 14 школа
Апрель 5, № 8 школа	10.00 шак	«Енисей» КБ
Апрель 5, № 4 школа	12.00 шак	№ 4 школа
Апрель 5, № 6 школа	16.00 шак	№ 6 школа
Апрель 3, № 12 школа	14.00 шак	«Мир» КБ

КИНО

МАРТ 30-ДЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Аладдиннин хуулгаазынгыт лампазы» 9.20, «Моңгун кузел-бодалдың» башкарыкчызы» 11.20, 13.40, 15.00, 16.50, 18.40, 21.00 шактарда.

«ПИОНЕР»: «Мында сени дываажап ораны үткүвас» 9.00, 12.10. «Тоолга доктар» 13.50. «Чеди идегелдиг чеэжик» 17.30. «Янку Жиану—гайдук» 17.30. «Хан Аспаруд» 19.30 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Кроссворд тыварынга шактарга» 15.00, 16.50, 18.40, 20.00. «Кино чымындызы» 11.00 шактарда.

ВОСТОК»: «Элчиген кежик» 13.00. «Ачерик ёзу-биле соралаашкын» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

«ЕНИСЕЙ»: «Санзашкын эрелээр чер» 16.10, 20.30. «Аля Бабаның болгаш 40 дээрбечинин ужуралдары» 18.00 шактарда.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: ИНДЕКС 667000

667000, Кызыл, Щетинкин болгаш Кравченко кудумчузу бажың № 3. Телефоннары: Редакторнуң 2-24-63, редакторнуң орлакчыларының 2-35-24, 2-23-54, харысалгалыг секретарының 2-23-35, секретариаттың 2-23-35, партийки ачыдырал болгаш үлетүр киллистериниң 2-31-75, пропаганда болгаш совет тургузуг киллистериниң 2-37-13, чагаа киллизиниң 2-41-27, информация киллизиниң 2-20-60, культура киллизиниң 2-23-54, кодээ ажыл-агый шлалзиниң 2-21-47, корректорларның 2-27-41, бухгалтерияның 2-12-45, солун келбейн барганда 2-32-75 телефонче долгаар.

Чагыг 458.

Солун неделяда 6 катап үнер.

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садыының херектериниң талазы-биле эргелелиниң типографиязы. (Кызыл, Щетинкин болгаш Кравченко кудумчузу, бажың № 1).

ТС — 01411.